

Lisbeth Hansen og Karen Zobbe

Undersøgelse
blandt døgnpleje- og aflastningsfamilier
tilknyttet Københavns Kommune

- hvor tilfredse er de med samarbejdet med de kommunale forvaltninger, og hvad er deres ønsker og behov for en forbedring af den kommunale indsats?

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
1. Indledning	4
2. Undersøgelsens formål.....	5
2.1 Undersøgelsens gennemførelse.....	5
Kvantitative data.....	5
Spørgeskemaundersøgelsens omfang	6
'Døgnplejeforældre'/aflastningsforældre'/plejeforældre'	6
Interviewundersøgelsen	7
2.2 Om rapportens opbygning og indhold	7
3. Resume.....	9
4. Motivation for at blive plejefamilie	12
4.1 Godkendelse som plejefamilie.....	15
4.2 Informationsniveau ved foranstaltningens start.....	16
5. Vederlag og andre økonomiske forhold omkring foranstaltningerne.....	20
5.1 Generelle økonomiske forhold omkring foranstaltningerne	23
5.2 Økonomisk støtte til plejebarnet	24
6. Kurser, supervision og netværk	27
6.1 Kurser og foredrag	27
6.2 Supervision	30
6.3 Netværksgrupper.....	31
6.4 Behov for uvildig kontaktperson?.....	32
7. Samarbejdet med biologiske forældre	34
8. Tilsyn og samarbejdsrelationer	40
8.1 Generelt om tilsyn.....	42
8.2 Tilfredshed med tilsynet	42
8.3 Stabilitet i tilsynet	44
8.4 Den tilsynsførende som person.....	45
8.5 Tilsynet som et samarbejde.....	47
8.6 Specielt om plejehjemsforeninger og tilsyn.....	50
8.7 Tilsynet som kontrol og/eller støtte	51
8.8 Tilsynets hyppighed.....	53
8.9 Tilsynsførendes kontakt med plejebarnet	54
8.10 Specielt om aflastning.....	56
9. Andre forhold af betydning for familiernes tilfredshed.....	60
9.1 Foranstaltningens varighed	60
9.2 Oplevelse af mangelfuld støtte til barnet	61
9.3 Tilknytning til barnet før foranstaltningens iværksættelse	61
10. Ophør af aflastnings- og døgnplejeforanstaltninger	63
11. Opfyldelse af kvantitative kvalitetsmål	68
11.1 Kvalitetsmål om tilfredshed med socialforvaltningens støtte og vejledning	68
11.2 Kvalitetsmål om rekruttering af københavnerfamilier.....	69
11.3 Kvalitetsmål om familier med anden etnisk baggrund	70
12. Forslag til forbedringer af den kommunale indsats i forbindelse med aflastning og døgnplejeanbringelser.....	72

12.1	Generelle bemærkninger om foranstaltningerne aflastning og døgnpleje	72
12.2	Organiseringen af aflastning og døgnplejebringelser	73
12.3	Økonomiske forhold	74
12.4	Samarbejdet mellem plejefamilierne og det kommunale system	75
12.5	Kurser, netværk og supervision	76
12.6	En uvildig, neutral instans.....	76
Bilag 1	– supplerende tabeller.....	78
Ad kapitel 4.2	78
Ad kapitel 6.1	79
Ad kapitel 6.2	81
Ad kapitel 7	82
Ad kapitel 8	82
Ad kapitel 8.7	83
Ad kapitel 8.8	84
Ad kapitel 8.9	87
Ad kapitel 11.3	88

1. Indledning

Københavns Kommune har ønsket at få foretaget en undersøgelse af døgnpleje- og aflastningsfamiliers tilfredshed med den støtte og vejledning, som ydes dem fra socialcentre, handicapcentre og Center for Familiepleje. Mål og Rammekontoret for børn og unge har bedt Teori og Metodecentret om at gennemføre undersøgelsen – i samarbejde med kommunens eget Projektkontor. Teori og Metodecentret er en forsknings- og udviklingsenhed under CVU København og Nordsjælland.

Fra Københavns Kommunes Projektkontor har kontorchef Flemming Nielsen og projektkonsulent Rune Hagel Andersen stået for udformning og udsendelse af spørgeskemaer til plejefamilierne samt indtastning af data.

På Teori og Metodecentret er undersøgelsen gennemført under centerchef Bo Ertmanns ledelse, og både han og souschef Birgit Elvang har i et vist omfang deltaget i interviewundersøgelsen. Cand. psych. Karen Zobbe og cand.scient.soc. Lisbeth Hansen har stået for den øvrige dataindsamling, analyse og rapportskrivning. Konsulent Peter Løvgreen har bistået i forbindelse med databearbejdning og statistiske analyser.

Der har i forbindelse med undersøgelsen været nedsat en styregruppe bestående af Sissa Öhrström, Tobias Børner Stax, Flemming Nielsen, Lillian Larsen, Gitte Madsen, Klaus Wilmann, Jonna Thomsen, alle Københavns Kommune, samt Bo Ertmann og Lisbeth Hansen.

Styregruppen har været involveret i udformning af spørgeskemaer og interviewguide og har deltaget i diskussioner vedr. foreløbige resultater undervejs i forløbet.

2. Undersøgelsens formål

Undersøgelsen har været centreret om to formål, hvoraf det ene går på at dokumentere i hvor høj grad Københavns Kommunes socialforvaltning lever op til de kvalitetsmål, som fremgår af Sektorplanens kvalitetsmålsætning nr. 13:

1. *Ultimo 2005 skal mindst 75 % af plejefamilierne (ekskl. plejefamilier fra plejehjemsforeninger) have opfattelsen af at få god støtte og vejledning fra Socialforvaltningen. (13.1)*
2. *Inden 2006 skal mindst 25 % af de døgnplejefamilier, som kommunen samarbejder med, være bosiddende i Københavns Kommune. (13.2)*
3. *Inden 2006 skal antallet af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund udgøre mindst 5% af det samlede antal plejefamilier i Københavns Kommune. (13.3)*

Opfyldelsesgraden for kvalitetsmålene 2. og 3. lader sig forholdsvis enkelt dokumentere ved hjælp af plejefamiliernes adresse og oplysninger om etnisk baggrund.

Kvalitetsmål 1. er derimod af en noget mere kvalitativ karakter og må ses i sammenhæng med undersøgelsens andet og mere fremadrettede formål, som er:

- *at identificere svagheder og styrker i den måde, døgnpleje- og aflastningsfamilier modtager støtte og vejledning på.*
- *at fremsætte konkrete forslag til, hvordan Socialforvaltningens støtte og vejledning til familierne kan målrettes og forbedres fremover.*

2.1 Undersøgelsens gennemførelse

Undersøgelsen er gennemført ved indhentning af både kvantitative og kvalitative data.

Kvantitative data

Kommunens Projektkontor har forestået udformning af et sæt spørgeskemaer, som i januar 2007 er sendt til alle aktuelle døgnpleje- og aflastningsfamilier med børn fra Københavns Kommune samt til et antal familier, hvor foranstaltningen var ophørt. Der har været tale om et skema vedrørende børn i døgnpleje, et vedrørende børn i aflastning, et til døgnplejeforældre og et til aflastningsforældre. De returnerede skemaer er herefter indtastet i Projektkontorets regi, og datafilerne er sendt til Teori og Metodecentret, som har foretaget den statistiske bearbejdning og analyse af materialet samt gennemført resten af undersøgelsen.

Det må nævnes, at spørgeskemaundersøgelsen ikke har været anonym, og at der er et ret stort bortfald. Knap 40 % af døgnplejefamilierne og godt 40% af aflastningsfamilierne har

ikke besvaret/returneret det tilsendte skema. Materialet giver ikke mulighed for at analysere bortfaldet, hvorfor undersøgelsens resultater må tages med visse forbehold.

Da det kun i 5 ud af 407 besvarelser af 'forældreskemaet' anføres, at familien er utilfreds med sin plejefunktion, kan det tænkes, at motivationen for at bruge tid på at besvare de omfattende skemaer har været mindre hos familier, der er utilfredse med at fungere som pleje- eller aflastningsforældre og måske overvejer at ophøre. Med kun 20 besvarelser vedrørende ophørte døgnpleje- og aflastningsforhold kan det også tænkes, at skemaet i større omfang har været ubesvaret/har været uinteressant for de plejefamilier, som ikke længere havde københavnerbørn.

Spørgeskemaundersøgelsen har ikke været anonym, og det, at skemaerne skulle returneres til Københavns Kommune, kan også have afholdt nogle fra at deltage – og her måske især de, der måtte have en utilfredsstillende eller konfliktfyldt relation til en kommunal kontaktperson, men ikke har mod på at få dette gjort offentligt kendt. Omvendt kan det anføres, at besvarelsen af skemaet netop har givet plejefamilierne en mulighed for at give udtryk for en eventuel utilfredshed, hvilket kunne betyde, at det især var de utilfredse, som havde besvaret det. Det kan således ikke afgøres, om bortfaldet betyder, at undersøgelsen kommer til at tegne et lidt for dystert eller lidt for rosenrødt billede af plejefamiliernes tilfredshed.

Spørgeskemaundersøgelsens omfang

Der er udsendt spørgeskemaer vedrørende 695 børn, hvoraf 288 i Københavns Kommunes register var opført som børn i aflastning og 407 som døgnanbragte. Der er modtaget 508 skemaer retur, heraf 20 på børn, hvor foranstaltningen var ophørt. Undersøgelsens oplysninger vedrører herefter 488 børn, hvoraf 192 i januar 2007 var i aflastning og 296 i døgnpleje. Der er modtaget 419 plejeforældreskemaer, hvoraf 407 er fra familier, som aktuelt havde børn i foranstaltning.

Undersøgelsens resultater dokumenteres ud fra svarfordelingen vedrørende de 488 børneskemaer, hvor dette skønnes mest relevant, og ud fra de 407 plejeforældreskemaer, hvor dette er relevant.

'Døgnplejeforældre'/'aflastningsforældre'/'plejeforældre'

Af de i alt 488 børn, er de 296 startet i foranstaltningen som døgnanbragte og 192 i aflastning. På undersøgelsestidspunktet var 25 af de oprindeligt døgnanbragte nu kun i aflastning hos plejefamilien, og 15 af børnene i aflastning nu overgået til at være døgnanbragte. Derudover er der tale om, at der i et mindre antal tilfælde har været sendt døgnplejeskemaer til aflastningsforældre og omvendt, hvorfor fordelingen mellem de to foranstaltningstyper skal tages med et mindre forbehold.

I alt 50 af de 407 plejefamilier havde i januar 2007 både børn i døgnpleje og i aflastning (heraf var 33 i kommunens register opført som døgnplejefamilie og 17 som aflastningsfamilie), og mange af plejefamilierne oplyser også at have tidligere erfaringer med døgnpleje og/eller aflastning. Da der samtidig på en lang række områder er stor overensstemmelse mellem besvarelserne vedrørende døgnpleje- og aflastningsbørn, er det valgt at foretage en samlet analyse. Hvor der er fundet væsentlige forskelle i døgnpleje- og aflastningsfamiliernes besvarelser, omtales dette i rapporten. Det er tilstræbt at tydeliggøre dette på den måde, at betegnelserne 'plejeforældre' og 'plejefamilie' anvendes, når der er tale om fordelinger vedrørende alle børn i undersøgelsen. 'Døgnplejeforældre' og 'Aflastningsforældre' anvendes, når der omtales fordelinger, hvor der er forskelle mellem de to grupper.

Interviewundersøgelsen

Foreløbige resultater af spørgeskemaundersøgelsen har blandt andet dannet grundlag for udarbejdelse af spørgsmål til brug for kvalitative interview af i alt 12 plejefamilier. Familierne er tilfældigt udvalgt blandt de plejeforældre, der i spørgeskemaundersøgelsen har sagt 'ja' til at stå til rådighed for et interview. Det har i udvælgelsen ikke været tilstræbt at interviewe et repræsentativt udsnit, men der har derimod været lagt vægt på at få dækket så mange forskellige aspekter som muligt. Der er således interviewet både døgnpleje- og aflastningsfamilier, familier med henholdsvis raske og handicappede børn, familier med tilsyn fra enten plejehjemsforeninger eller socialforvaltningen, og plejeforældre med etnisk dansk/etnisk minoritetsbaggrund. Alle interviewene er foretaget i plejeforældrenes hjem, er blevet optaget på bånd og efterfølgende transskriberet. Interviewene er foretaget i juli og august 2007.

De interviewede familier har udtalt sig i fortrolighed, og der er i rapportens mange citater udeladt navne på personer, socialcentre, bopælskommune og lignende.

De kvalitative interview har primært bidraget til undersøgelsen ved at uddybe de problemstillinger, som spørgeskemaundersøgelsen rejste, men har også selvstændigt tilført væsentlige temaer, ikke mindst i forhold til plejefamiliernes samarbejde med det kommunale system og barnets biologiske forældre.

Derudover har der været gennemført et fokusgruppeinterview med døgnplejeforældre, som indgår i et netværk for plejefamilier med små børn. Dette interview har bekræftet oplysningerne i det øvrige datamateriale.

Det samlede datamateriale er herefter analyseret i henhold til undersøgelsens formål, og resultaterne danner grundlag for de afsluttende forslag til forbedring af den kommunale indsats på området.

2.2 Om rapportens opbygning og indhold

Rapporten indledes med et kortfattet resumé af resultaterne i henhold til undersøgelsens formål. Resuméet indeholder også – i ultrakort form – forslag til, hvor og hvordan Københavns Kommune kan forbedre sin støtte og vejledning til plejeforældre.

Kapitlerne 4 - 10 er en præsentation af undersøgelsens resultater. Der startes med en beskrivelse af, hvad der oprindeligt har fået familierne til at melde sig som plejeforældre, hvordan deres oplevelse af godkendelsesprocedurerne har været, og hvordan de vurderer den information, som de fik om barnet før foranstaltningens iværksættelse. Derefter følger et afsnit om familiernes tilfredshed med vederlaget og andre økonomiske forhold omkring foranstaltningen. Afsnittet om kurser, supervision og netværk efterfølges af et afsnit om plejefamiliernes samarbejde med de biologiske forældre. Kapitel om tilsyn indeholder mange forskellige forhold vedrørende tilsyn, hvorefter der følger et lille afsnit specielt om aflastning. Herefter følger et kapitel om andre forhold af betydning for familiernes tilfredshed. Kapitel om ophør af aflastnings- og døgnforanstaltninger omhandler også spørgsmål om, hvad der hhv. fremmer og hæmmer lysten til at være plejefamilie. I disse kapitler omtales såvel spørgeskema- som interviewundersøgelsens resultater.

I kapitel 11 dokumenteres, i hvor høj grad Københavns Kommune lever op til de fastsatte kvalitetsmål.

Kapitel 12 indeholder – ud fra en samlet analyse af undersøgelsens materiale – begrundede forslag til, hvor og hvordan kommunen fremover kan forbedre sin støtte og vejledning til døgnpleje- og aflastningsfamilier.

Bilag 1 indeholder en række supplerende tabeller fra spørgeskemaundersøgelsen.

3. Resume

Undersøgelsens formål er, dels at dokumentere i hvor høj grad Københavns Kommunes socialforvaltning lever op til de fastsatte kvalitetsmål i Sektorplanens kvalitetsmålsætning nr. 13, og dels at komme med forslag til forbedring af den kommunale indsats over for aflastnings- og døgnplejefamilier.

Undersøgelsen bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse gennemført i begyndelsen af 2007 blandt alle aflastnings- og døgnplejefamilier med børn fra Københavns Kommune. Oplysningerne herfra er efterfølgende suppleret med kvalitative interview af 12 plejefamilier. Familierne er udvalgt, så de har dækket det bredest mulige spektrum: aflastning/døgnpleje, tilsyn fra kommunen/plejehjemsforening, børn med/uden handicap, plejefamilier med etnisk dansk/minoritetsbaggrund. Endelig er der gennemført et fokusgruppe-interview med en netværksgruppe for familier med små plejebørn.

I forhold til kvalitetsmålene viser undersøgelsen, at disse endnu ikke helt er nået:

- Målet for rekruttering af døgnplejefamilier bosiddende i Københavns Kommune var at komme op på mindst 25% inden 2006. På undersøgelsestidspunktet i begyndelsen af 2007 var andelen på 16%
- Målet for rekruttering af familier med etnisk minoritetsbaggrund var, at disse inden 2006 skulle udgøre 5% af det samlede antal plejefamilier i kommunen. Hvis 'etnisk minoritetsbaggrund' defineres som plejefamilier, hvor en eller begge ægtefæller kommer fra Tyrkiet, Mellemøsten eller 3.verdenslande, er man i begyndelsen af 2007 nede på under 2%
- Målet, om at 75% af plejefamilierne ultimo 2005 skulle have opfattelsen af at få god støtte og vejledning fra socialforvaltningen, kan ikke efterprøves helt så entydigt. Det kan dog dokumenteres, at blandt plejefamilier med tilsyn fra et socialcenter erklærer 44% sig 'godt tilfreds' med socialcentrets service og 40% erklærer sig 'nogenlunde tilfreds'
Efter en samlet analyse af undersøgelsens materiale er vurderingen også her, at kommunen endnu ikke kan siges at leve op til kvalitetsmålet

I rapporten gennemgås undersøgelsens resultater inden for udvalgte områder, som har vist sig at være af betydning for plejefamiliernes tilfredshed med den kommunale indsats.

Kapitel 12 indeholder sammenfattende begrundelser for en række forslag til, hvor og hvordan den kommunale indsats kan forbedres, så plejefamilierne i højere grad vil opleve at få god støtte og vejledning.

De konkrete forslag inden for centrale hovedområder er følgende:

Vedrørende organiseringen af aflastning og døgnplejebringelser foreslås

- at der arbejdes for at fastholde medarbejderne på området, så antallet af skiftende personale reduceres
- at der sker en hurtig og skriftlig information til alle plejefamilier om eventuelle skift (mellem centre, sagsbehandlere og/eller tilsynsførende)

- at det overvejes, om der er mulighed for at fastholde tilsynet på det oprindelige lokalcenter, selv om de biologiske forældre flytter internt i kommunen
- at der udfærdiges et internt informationsmateriale med overordnede retningslinier for bl.a. anvendelse af plejehjemsforeninger

Vedrørende økonomiske forhold foreslås

- at det overvejes, om der på sigt skal arbejdes for at få knyttet en pensionsordning til aflønningen af aflastnings- og døgnplejefamilierne
- at der udformes skriftlige retningslinier – som sendes til alle plejefamilier – med oplysning om den aktuelle vederlagsstruktur, mulige tillægsydelse til barnet, ferie-regler m.m.
- at det overvejes, om beløb til f.eks. jule- og fødselsdagsgaver automatisk kan udbetales via månedsafregningen til plejefamilien
- at det overvejes ved tilsynsbesøg at indføre en fast procedure, hvor den tilsynsførende spørger til allerede afholdte eller kendte fremtidige merudgifter, får udleveret dokumentation for beløbene, sørger for at få sagen hurtigt behandlet i forvaltningen og for at få givet plejefamilien en tilbagemelding om afgørelsen

Vedrørende samarbejdet mellem plejefamilierne og det kommunale system foreslås

- at der afsættes flere ressourcer til tilsynsopgaven vedr. børn i aflastning og døgnpleje m.h.p. at øge antallet af samtaler med barnet og besøg i plejefamilien
- at de kommunale medarbejdere involveret i disse foranstaltninger tilbydes relevant efter- og videreuddannelse, ikke mindst vedr. de handicappede plejebørns særlige behov
- at der altid gennemføres en revurdering af foranstaltningens art og omfang, hvis det efterfølgende viser sig, at barnet har alvorligere problemstillinger end først forudsat
- at plejeforældrenes opfattelse af barnets behov for foranstaltninger inddrages i forvaltningens vurderinger og beslutninger omkring barnet
- at foranstaltninger, hvor plejefamilien kender barnet eller dets forældre på forhånd, gives særlig opmærksomhed og støtte til håndtering af de problemstillinger, som tilknytningen til den biologiske familie kan medføre
- at der ved mangeårige foranstaltninger sikres vedligeholdelse af tilsynskontakten, og at plejefamilien inddrages i planlægning af udslusning/ophør

Vedrørende kurser, netværk og supervision foreslås

- at der i øget omfang tilbydes kurser til både aflastnings- som døgnplejeforældre, og herunder at der altid tilbydes (stilles krav om?) introduktionskurser i starten af plejeforløbet
- at der tilbydes supervision ved behov eller ved udtalt ønske herom
- At der tilbydes deltagelse i netværksgrupper tilpasset de enkeltes behov. Sammensætning af nye og gamle plejefamilier, plejefamilier med samme type børn osv.
- at der tilbydes emnekurser/foredrag om relevante emner, f.eks. regler om tavshedspligt, samarbejde med de sociale myndigheder, børn med særlige handicap og lignende.
- at det overvejes at etablere 'børnepasning' i forbindelse med kursusaktiviteter, således at plejeforældrenes mulighed for at deltage forbedres

Endelig foreslås det i en periode at afprøve, om en uvildig og neutral rådgivende instans kunne være en 'ventil' og en betydningsfuld støtte til plejefamilier i situationer, hvor der opstår en u hensigtsmæssig kontakt eller relation mellem plejefamilien og det kommunale system undervejs i forløbet.

4. Motivation for at blive plejefamilie

For at kunne forholde sig til plejefamiliernes tilfredshed og ønsker til samarbejdet med de kommunale myndigheder er det relevant at se på, hvad der oprindeligt har motiveret familierne til at gå ind i opgaven med døgnpleje og/eller aflastning, og hvordan de har oplevet godkendelsesproceduren.

Hvem fik idéen

I spørgeskemaerne er der spurgt til, hvem i familien der først kom på idéen. Svarene viser, at i lidt mere end halvdelen af familierne (52 %) har plejeforældrene været enige/fælles om at få idéen, i en tredjedel af tilfældene er det plejemoderens ide, hvorimod det kun i helt få tilfælde er plejefaderens ide. I knap hver tiende tilfælde henvises til *andres* idé, herunder til barnets biologiske familie.

Hvis idé var det at blive plejefamilie?

	N	%
Plejemor	131	32,2
Plejefar	11	2,7
Begge plejeforældre	215	52,8
Ved ikke	2	,5
Anden side	36	8,8
Uoplyst	12	2,9
Total	407	100,0

Mulighed

Plejefamilierne er også blevet spurgt om, hvordan de er blevet opmærksomme på muligheden af at blive plejefamilie. Det har her været muligt at krydse af i flere svarmuligheder, men en meget stor del har i stedet givet en mere udførlig beskrivelse på dette spørgsmål.

De 207 plejefamilier, der har svaret inden for de faste kategorier, fordeler sig nogenlunde ligeligt mellem at have reageret på annoncer, møde med andre plejeforældre og udefrakommende opfordring. Kun ganske få har reageret på udsendelser i radio og TV. Det ser ud til, at direkte, personlig henvendelse med opfordring til at gå ind i en sådan opgave er den bedste rekrutteringsmåde – tæt fulgt af den afsmittende effekt ved møder med andre plejeforældre.

Hvordan blev I opmærksomme på muligheden for at blive plejefamilie?

	Antal svar	% af de 297 besvarelser
Vi reagerede på en annonce	101	34,0
Vi reagerede på en TV/radio-udsendelse	12	4,0
Vi havde mødt andre plejeforældre	118	39,7
Vi blev opfordret til at tage et barn i pleje	125	42,1
Ved ikke	10	3,4

Næsten hundrede plejefamilier har valgt at give andre svar, end spørgeskemaets faste kategorier giver mulighed for. I ca. en tredjedel af disse tilfælde oplyser plejefamilierne, at de på den ene eller anden måde er blevet opmærksomme på plejemuligheden eller på deres plejebarn gennem deres professionelle job. Det kan dreje sig om politiarbejde, arbejde som sygeplejerske, præst, socialrådgiver og ikke mindst som pædagog i dag- eller døgninstitutioner.¹

Motiv

På spørgsmålet om, hvorfor man valgte at blive plejeforældre, har næsten alle (373 af de 407 'forældreskemaer') svaret inden for de faste kategorier, og mange har anført mere end én begrundelse. Svarene fordeler sig på følgende måde

Hvorfor valgte I at blive plejeforældre?

	Antal svar	% af de 373 besvarelser
Ønske om at få barn/børn	57	15,3
Ønske om at adoptere barn	4	1,1
Vi kendte barnet, der stod foran anbringelse	92	24,7
Vi ønskede at hjælpe et barn	296	79,4
Vi ønskede et tilskud i økonomien	39	10,5
Vi ønskede forandring i vores familie	49	13,1
Vores voksne børn/børn var flyttet hjemmefra	31	8,3
Ved ikke	3	0,8

Også her har mange plejeforældre givet uddybende beskrivelser, hvoraf en del dog er gentagelser fra det foregående spørgsmål. De store svargrupper drejer sig om, at der er overskud i familien til at hjælpe et barn, at det er en faglig udfordring, at det er en anden måde at bruge sine faglige ressourcer på, og at det er et godt supplement til familien, herunder i forhold til familiens egne børn.

Også blandt de interviewede plejeforældre er motiverne forskellige. Derudover er motiverne ofte flettet ind i hinanden, dvs. det kan være svært at udpege én begrundelse. Det kan f.eks. handle om overvejelser om jobskift kombineret med at have set en annonce og et

¹ Andre større grupper 'individuelle' svar drejer sig om, at kendskabet skyldes familierelationer eller et ønske om at hjælpe, svar som dog mere 'korrekt' hører til som svar på spørgsmål om motiv for at blive plejeforældre.

ønske om at beskæftige sig med børn, efter at egne børn er ved at blive store osv. Flere af de interviewede plejeforældre nævner også som motiv, at de mener at kunne gøre en større forskel ved at bruge deres faglige uddannelse og engagement i forhold til ét barn frem for de mange børn f.eks. i en daginstitution.

'Jeg havde det virkelig dårligt hver gang, jeg kom hjem om aftenen, når jeg havde problemer med de børn. Jeg kunne se de behov, de havde...., og man kunne ikke gøre noget som helst andet end at indberette, indberette, indberette, og der skete ikke noget som helst. Så tænkte jeg, nu må jeg lige over på den anden side.'

Blandt begrundelserne for at blive aflastnings- eller plejefamilie er der også forventninger om et personligt eller familiemæssigt 'udbytte' af at tage et barn i pleje, f.eks. hvis egen biologiske familie er meget lille, eller parret har haft problemer med at få egne, biologiske børn.

Det er samme typer overvejelser og begrundelser, der er på spil blandt de interviewede plejeforældre til handicappede børn. Flere af børnene er dog først blevet diagnosticeret og rubriceret under handicapområdet, efter at plejeforholdet er etableret, mens der i hvert fald i to tilfælde allerede fra starten har været sikker viden om børnenes handicap. I begge disse tilfælde er der tale om plejefamilier med stort overskud og engagement netop i forhold til handicappede børn. Den ene siger f.eks. som begrundelse for at vælge et handicappet barn.

'Jeg tror også, at hvis man brænder for en sag, altså vi har altid godt villet noget med børn, som ikke var helt ligesom alle de andre børn.'

En del besvarelser på spørgsmålene både i spørgeskemaet og i interviewene om idé, motiv osv. til at blive plejefamilie indeholder også oplysninger om, at andre i plejefamiliens egen familie enten selv har været plejebarn eller har haft børn i pleje. En af de interviewede forklarer således:

'Jamen, det hænger jo nok sammen med, at jeg er opvokset i en familie, hvor de havde plejebørn, mine forældre havde plejebørn. De startede med det, da jeg var 12 år gammel, så jeg er opvokset med det. Og da mig og (ægtefællen) flyttede sammen, der gik der ikke ret lang tid, så fik vi et barn i aflastning. Det gik så i stå, og så stoppede jeg med det og gik ind og passede mine egne børn og arbejdede ved mine forældre, der havde et opholdssted på det tidspunkt. Jeg har altid arbejdet med mennesker og børn i det hele taget, og jeg manglede faktisk bare at prøve den type børn, som jeg nu har fået, og det ville jeg smadder gerne prøve. Og det var min mand med på, og vi synes, det kunne være godt at hjælpe et andet menneske, ikke, så det er sådan set, hvad der er at sige til det. Vi er ligesom opvokset i det, det er meget naturligt at gøre det.'

Motiverne for at blive plejefamilie er de samme for de 'etniske' plejeforældre, som for resten af de interviewede, bl.a. ønsket om at supplere egen familie kombineret med ønsker om at bruge sine ressourcer på at hjælpe et barn.

I det ene tilfælde var ønsket ikke oprindeligt at få et 'etnisk' barn, men da et sådant barn matchede i øvrigt, blev det sådan. I det andet tilfælde var det fra start et ønske, at plejebarnet også skulle være 'etnisk', hvilket bl.a. blev begrundet med, at det er en fordel for barnet at vokse op et sted, hvor man har kendskab til de biologiske forældres kultur – samt med at barnet ikke kommer til at skille sig ud fra plejefamilien med hensyn til udseende.

4.1 Godkendelse som plejefamilie

For at kunne modtage børn i døgnpleje eller aflastning skal plejefamilien først godkendes af de sociale myndigheder i familiens bopælskommune.

Næsten alle plejefamilierne (382 af de 407) har svaret på skemaets spørgsmål om, hvordan de har oplevet konsulentbesøget forud for godkendelsen. 9 ud af 10 har haft en god dialog, og 2 ud af 3 har opfattet konsulenten som værende grundig. Hver ottende oplyser, at konsulenten også talte med plejefamiliens egne børn². Ganske få (5%) har følt, at konsulenten gik for tæt på familiens privatliv, og endnu færre har siddet tilbage med ubesvarede spørgsmål eller oplyser ikke at have haft konsulentbesøg overhovedet.

Oplevelse af konsulentbesøg før godkendelse

	Antal svar	% af de 382 besvarelser
God dialog	342	89,5%
Konsulent grundig	255	66,8%
Gik for tæt på privatliv	19	5,0%
Konsulenten talte også med vores barn	51	13,4%
Vi havde ubesvarede spørgsmål	6	1,6%
Vi havde ikke konsulentbesøg	6	1,6%
Ved ikke	6	1,6%

Dette generelt meget positive billede af godkendelsesproceduren nuanceres dog en anelse via interviewundersøgelsen. Her kommer det i et par tilfælde frem, at der alene har været tale om besøg af en konsulent fra den anbringende myndighed (københavnsk socialcenter eller plejehjemsforening) – og ikke fra bopælskommunen. I et tilfælde oplyses det, at den formelle godkendelse aldrig er kommet på plads på trods af, at der er tale om et aflastningsforløb, som har varet i flere år. I et andet tilfælde er bopælskommunen pludselig kommet på banen i slutningen af 2006, hvor man i forbindelse med kommunalreformen var i gang med at gøre op, hvor mange 'godkendte' plejefamilier, man havde i kommunen.

² Da der ikke er spurgt til, om plejefamilierne har/havde egne, hjemmeboende børn, kan det ikke afgøres, om der er talt med disse i alle relevante tilfælde.

4.2 Informationsniveau ved foranstaltningens start

Udover en hensigtsmæssig godkendelsesprocedure må det antages at være af betydning for plejefamilierne, om de i forbindelse med det enkelte barn føler sig tilstrækkeligt og korrekt forhåndsinformeret om den opgave, som de har påtaget sig.

I spørgeskemaundersøgelsen oplyser familierne, at de i 75 % af foranstaltningerne har følt sig tilstrækkeligt informeret om barnet og dets problemstillinger før foranstaltningens start, mens 20% finder, at orienteringen burde have været bedre.

Det skal dog tilføjes, at tilfredsheden med informationsniveauet er noget forskellig, hvis man ser på besvarelsene fra henholdsvis døgnpleje- og aflastningsfamilier, hvor markant færre aflastningsforældre mener sig dårligt forhåndsorienteret. Dette forhold kan meget vel tænkes at hænge sammen med, at aflastningsfamilierne i højere grad har haft tilknytning til barnet eller dets familie før foranstaltningens start – og dermed også helt naturligt har vidst mere om barnets problemstillinger (se supplerende tabel i bilag 1).

Tilstrækkeligt oplyst om barnets forhold inden anbringelsen?

			Plejetype		Total
			Døgnpleje	Aflastning	
Ja	N	215	150	365	
	%	58,9%	41,1%	100,0%	
Nej	N	73	24	97	
	%	75,3%	24,7%	100,0%	
Ved ikke/uoplyst	N	8	18	26	
	%	30,8%	69,2%	100,0%	
Total	N	296	192	488	
	%	60,7%	39,3%	100,0%	

Skemaet indeholder også et spørgsmål om, hvordan socialcentrets beskrivelse af barnet og dets problemstillinger svarer til plejefamiliens oplevelser, og her finder næsten 70%, at beskrivelsen var i overensstemmelse med deres egne oplevelser eller i hvert fald var nogenlunde dækkende.

Af de i alt 97 familier, som har følt sig utilstrækkeligt forhåndsinformeret, mener de 56, at beskrivelsen underdrev barnets problemstillinger, og 13 mener, at beskrivelsen var helt misvisende.

På et spørgsmål om tilfredshed med 'den fremsendte socialrapport' svarer godt 40%, at rapporten var præcis. Næsten lige så mange svarer, at de aldrig har set en socialrapport, og af tekstbesvarelsene under 'andet' fremgår, at mange har været i tvivl om, hvad en socialrapport er, herunder om den vedrører barnet eller plejefamilien.

Den generelle tilfredshed med forhåndsinformationerne bliver bekræftet i interviewundersøgelsen, hvor de fleste (9 ud af 12) interviewede personer/familier har følt sig tilstrækkeligt informeret om *barnets* situation ved foranstaltningens iværksættelse.

Samtidig er der dog flere, som til dette spørgsmål af sig selv tilføjer, at de ikke har været tilstrækkeligt informeret om den biologiske families problemstillinger, eller om de problemer samarbejdet med den biologiske familie kan medføre. Disse aspekter belyses nærmere i et efterfølgende tema.

De interviewede døgnpleje- og aflastningsfamilier, som fra starten har sagt ja til at modtage et fysisk eller psykisk handicappet barn, giver alle udtryk for, at de har været tilstrækkeligt forhåndsorienteret om barnets problemstillinger.

I de (3) tilfælde, hvor plejefamilien har følt sig utilstrækkeligt informeret, er der tale om børn, som først efterfølgende er blevet fysisk eller psykisk udredt og diagnosticeret. I et tilfælde beskriver plejemor situationen således:

'... barnet har ikke været velbeskrevet fra den institution, det kom fra, og derfor har det også taget lang tid for instanserne omkring os at erkende, at det her er et barn med meget store vanskeligheder.'

Hvis der havde foreligget en korrekt udredning fra starten, mener plejemor, at

'... så havde vi ikke skullet bruge et par år på at kunne hjælpe det barn og os selv langsomt gennem alt muligt uden at finde ud af det, og det havde gjort livet nemmere for os, men så sandelig også for plejebarnet, ikke.'

En aflastningsfamilie havde sagt ja til at få 'et helt almindeligt barn', hvis mor trængte til aflastning. Det viste sig efterfølgende, at

'Hun er ...³, og hun har adfærdsforstyrrelser, altså sådan sociale. Så hun har ret meget og går i en skole for autister nu.'

En anden aflastningsfamilie siger følgende:

'Altså jeg synes da, at vi fik oplysninger om børnene og familien, ..., men det var da ikke alt, vi fik at vide, der var også nogle ting, som vi opdagede undervejs.'

Denne familie havde søgt om ét barn i aflastning hver anden weekend. De fik et søskende-par, og i løbet af meget kort tid var aflastningen oppe på mellem 17 og 20 døgn om måneden.

Interviewenes oplysninger om betydningen af mangelfuld forhåndsinformation om barnets eventuelle helbredsmæssige problemer er i fuld overensstemmelse med skemaundersøgelsens resultater, hvor den statistiske analyse viser, at netop dette har afgørende betydning.⁴

³ Diagnoser er her udeladt for ikke at afsløre plejefamiliens identitet.

⁴ Der er genereret et indeks over plejefamiliernes tilfredshed med den indsats, som deres primære kontaktperson yder – se bilag 1 for supplerende tabel.

Blandt de 488 børn, som indgår i undersøgelsen, har plejeforældrene i 109 tilfælde svaret nej på spørgsmålet om, hvorvidt de har været orienteret om barnets helbredsmæssige forhold, og det viser sig, at der her er tale om en gruppe, som helt generelt har følt sig dårligt informeret om barnet – ikke kun omkring helbred, men også i forhold til pleje, behandling, skole samt fritid og venskaber.

Så mange af de 109 har også sagt nej til at være orienteret om:

	Antal svar	% af de '109' besvarelser
Barnets pleje	89	81,7%
Barnets behandling	90	82,6%
Barnets familieforhold	31	28,4%
Barnets inst., skole, udd.	62	56,9%
Barnets helbred	109	100,0%
Barnets fritid og venskaber	81	74,3%

Derudover viser det sig, at der også er tale om en gruppe, der i et relativt stort omfang mener, at foranstaltningen er iværksat på grund af barnets helbreds- og udviklingsmæssige problemer.

Årsager tilknyttet barnet - besvarelser fra den gruppe (de 109), som ikke føler sig orienteret om helbredsforholdene

	Antal svar	% af de '109' besvarelser
Barnets handicap	9	8,3%
Barnet retarderet	11	10,2%
Barnets psykiske lidelse	16	14,8%
Barnets udviklingsproblemer	42	38,9%
Barnets misbrug	5	4,6%
Barnets kriminalitet	2	1,9%
Barnets sociale vanskeligheder	51	47,2%
Barnets eget ønske	6	5,6%
Ingen årsager tilknyttet barnet	27	25,0%
Ved ikke	13	12,0%

Ser man på den kommunale registrering, er kun 13 af disse børn tilknyttet et handicap-center, men definerer man 'handicapbarn' som et barn med en eller flere registreringer i 'barnets handicap', 'barnet retarderet' eller 'barnets psykiske lidelse', vil 25 af gruppens børn falde ind under denne definition, ligesom 'barnets udviklingsproblemer' også kan dække over både fysiske og psykiske lidelser. Det kan derfor se ud til, at en del af disse pleje- eller aflastningsfamilier har en markant anden opfattelse af barnets problemstillinger end forvaltningen samtidig med, at de har følt sig dårligt orienteret.

Det kan om gruppen i øvrigt oplyses, at næsten halvdelen er aflastningsbørn (52 af de 109), for 40 er der tale om, at en eller begge forældrene er opvokset i udlandet, og i næsten halvdelen af tilfældene (50 af 109) anfører plejefamilien, at arbejdet med barnet tager længere tid end forventet. Også på disse områder skiller gruppen sig ud fra den generelle fordeling, idet der her er tale om relativt flere i aflastning, flere med anden/blandet etnisk baggrund og en større andel der finder, at arbejdet tager længere tid end forventet.

5. Vederlag og andre økonomiske forhold omkring foranstaltningerne

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at godt halvdelen af plejefamilierne (54 %) er tilfredse med vederlaget, mens godt en fjerdedel synes, at vederlaget er for lille. Her skal det dog tilføjes, at en meget stor del af besvarelsene under 'andet' drejer sig om kritiske bemærkninger til vederlagets størrelse, manglende dækning af udgifter vedrørende barnet m.v. I enkelte tilfælde er det anført, at der ikke ydes vederlag.

Er I tilfredse med vederlagets størrelse?

	N	%
Ja	264	54,1
Nej, det er for lille	138	28,3
Nej, det er for stort	1	,2
Ved ikke/uoplyst	46	9,4
Andet	39	8,0
Total	488	100,0

Graden af tilfredshed er stort set lige stor for døgnpleje- og aflastningsfamilier, ligesom der heller ikke ses forskelle mellem de foranstaltninger, som sker via plejehjemsforeninger, og de som kommunen selv står for. Der er heller ingen forskel mellem plejefamilier med et barn og familier med flere.

Udover spørgsmålet om tilfredshed med vederlagets størrelse er plejefamilierne opfordret til at komme med kommentarer til vederlagsstrukturen og/eller økonomien generelt. Omkring 100 skemaer er udfyldt med sådanne kommentarer – primært fra plejefamilier, som er helt eller delvist utilfredse.

Bemærkningerne til vederlagsstrukturen går især på:

- at jo bedre barnet fungerer (underforstået jo bedre plejefamilien er til sit job) jo mere nedsættes plejevederlaget
- at det er uigennemskueligt, hvad der skal til for at udløse de forskellige vederlag
- at der ikke er inkluderet en pensionsordning
- at der er uklarhed og forskellig praksis vedrørende plejefamiliernes ferierettigheder
- at vederlagets størrelse ikke automatisk tages op til revision med passende mellemrum
- at der (tiltagende gennem de seneste år) er administrative problemer med udbetaling af vederlag, måneders forsinkelser på effektivering af bevilget forhøjelse, uforståelige lønsedler m.m.

Enkelte nævner, at deres vederlag er blevet sat op, efter at det har vist sig, at barnet var mere krævende end først forudsat. Andre anfører, at vederlaget er blevet sat ned, til trods for at familien ikke mener, at opgaven med barnet reelt er blevet mindre.

En del aflastningsfamilier skriver, at de har det fint med at modtage vederlaget – men at dette snarere anvendes til gavn for børnene (aktiviteter, computer, ferier m.v.) end opfattes som en egentlig aflønning af familiens indsats.

Spørgeskemaundersøgelsens resultater er i overensstemmelse med interviewundersøgelsens, idet der heller ikke blandt de interviewede plejeforældre er tale om en generel utilfredshed med plejevederlagets størrelse. Flere oplyser indledningsvis, at pengene ikke har været betydningsfuldt for ønsket om at blive plejeforældre og heller ikke er det væsentligste for tilfredsheden. Enkelte er endog meget blufærdige, når talen kommer på spørgsmål om vederlag, mens andre er mere åbne. En enkelt oplyser f.eks., at vederlaget størrelse er meget afgørende for plejeforholdets fortsatte bestående:

'Hvis belønningen ikke stod mål med det store arbejde, det er, så ville jeg hellere gå ud og lave (det tidligere arbejde) igen, det vil jeg sige, fordi det er, specielt i starten er det jo simpelt hen et døgnarbejde, så lønnen betyder meget, du må sætte det op imod, hvad det er, vi går og laver.'

I modsætning hertil er der udtalelser fra en anden familie, som er bekymret for, at et mangeårigt plejeforhold (aflastning) snart ikke længere vil blive bevilget på grund af barnets alder, men som klart giver udtryk for, at de vil fortsætte kontakten, uanset om betalingen måtte ophøre.

Nogle oplyser, at plejevederlaget er lidt højere end den løn, de i øvrigt har haft på det ordinære arbejdsmarked, andre at den er mindre, og at de ikke kan klare sig økonomisk, hvis plejevederlaget nedsættes. Endvidere udtrykkes der forslag om, at mangeårigt plejearbejde f.eks. 10 år automatisk burde udløse en forhøjelse. Derudover er der udtalelser om, at hvis man som plejefamilie bliver betalt ordentligt for sit arbejde, er det også nemmere at acceptere, at tingene kan være besværlige.

Den utilfredshed med plejevederlaget, der alligevel kommer frem i interviewene, drejer sig om nogle af de samme faktorer, som skemaundersøgelsen viste, f.eks. at det er uigennemskueligt, om plejevederlaget er korrekt udregnet. En af plejeforældrene siger til spørgsmålet om tilfredshed med plejevederlagets størrelse.

'Ved du hvad, det kan jeg faktisk overhovedet ikke svare på, fordi i og med at der ikke er noget, der hedder lønstatistikker, og jeg ikke har noget sammenligningsgrundlag med noget som helst, så svæver jeg i et ingenmandsland i forhold til, om vi får, hvad vi skal, eller vi ikke får, hvad vi skal. Altså det kan jeg ikke svare på.'

En anden plejeforældre oplyser om sin holdning til vederlaget.

'Det er sådan den rigtig klassiske, at jeg møder en, som jeg kan sammenligne med i forhold til, at børnene er lige gamle, og diagnosen stort set ens, og det så viser sig, at hendes vederlag i virkeligheden er 200 kr. højere end mit, og hvor jeg siger, det var da underligt, hvorfor er det det, og det har jeg så ikke fået noget svar på endnu. Og der kan jeg godt mærke, at jeg tænker, det synes jeg er noget mærkeligt noget, det vil jeg gerne have svar på, men det får jeg ikke sådan, synes jeg.'

Kun i få tilfælde nævnes, at der har været forhandlet løn (vederlag). Dette er sket på plejefamiliernes foranledning, efter at børnenes problemstillinger er blevet udredt og diagnosti-

ceret, og de er overgået til specialområdet. Omvendt er der også familier, som oplyser, at de – på trods af at barnet efterfølgende er diagnosticeret med alvorlige handicap – ikke har kunnet komme igennem med deres ønske om forhøjelse af vederlaget.

Hvor flere af plejeforældrene med tilsyn fra en plejehjemsforening giver udtryk for, at plejehjemsforeningen varetager deres interesser i spørgsmål om vederlag m.v., er der dog også nogle familier, som er af den modsatte opfattelse:

'Det er plejeforeningen sådan set, der holder igen...Det er i hvert fald min opfattelse...Ja, de siger, det kan man ikke, og det har de aldrig hørt om.

Spm: Men hvad er deres argument for, at man ikke kan få mere?

Det er der ingen andre, der får. Altså de skal være, tror jeg, de skal være så gode som muligt for at vise Københavns Kommune, at de gør det bedste arbejde.'

En anden plejeforældre siger tilsvarende herom:

'Hun (kuratoren) står jo med et ben i hver lejr, det ved vi godt, hun gør. Og som sagt har hun en god indtægt fra vores børn ved at være konsulent, så det er også en interesse for foreningen helt naturligt, altså det må vi forholde os til.... Så man kan ikke sige, når man sidder med sin kurator og taler om vederlag, så kan man ikke helt være sikker på, om det er i vores interesse, hun lægger det niveau, eller om det er de andres, om det er en rigtig beslutning.'

Flere plejeforældre kommer ind på de dilemmaer, som vederlaget kan give i forhold til især de større plejebørns usikkerhed på, om plejefamilien nu også holder rigtigt af dem, eller mere har dem for pengenes skyld.

I et interview beskriver en plejefamilie det som både ubehageligt og frustrerende, at den kommunale sagsbehandler havde taget spørgsmålet om vederlag op på et møde, hvor barnets biologiske forældre deltog.

Flere plejeforældre efterlyser nogle økonomiske retningslinier. En siger f.eks.

'Der mangler måske nogle retningslinjer, fordi sladderer løber jo, når det er sådan noget, man selv forhandler..., så det virker sådan lidt, alt afhængig af hvilket bord man havner på betyder, hvad der kommer ud. Det synes jeg faktisk er noget rod altså. Jeg tror ikke, at man kan skematiskere det, men min opfattelse er, at der er stor forskel, og det synes jeg ikke er o.k.'

Samme plejeforældre, som på et tidspunkt har undersøgt muligheden af at få et større vederlag, siger videre:

'Jeg synes, det er enormt grænseoverskridende, og jeg tænker, jeg kan da umuligt være den eneste, der synes, det er grænseoverskridende altså.'

Nogle af plejeforældrene oplyser, at de er organiseret i en fagforening, uden at fagforeningen dog kan forhandle løn for dem, men den kan medvirke til på andre områder at give faglig identitet. Der gives udtryk for, at der er tale om et gråzoneområde rent overenskomstsmæssigt, og at der ikke er nogen, der kan repræsentere plejefamilierne. En af plejeforældrene efterlyser derfor en tillidsmandsordning.

'På den ene side så kan man komme til sagsbehandleren, der siger, man skal være professionel, og på den anden side så er der ikke professionalisme omkring hele det, der hedder aflønning. ...Jeg ville ønske, jeg havde en tillidsrepræsentant. Jeg ville ønske, at Københavns Kommune havde en tillidsrepræsentant for plejefamilier, som var inde og kigge på, om man blev behandlet rimeligt.'

En anden kommentar fra spørgeskemaundersøgelsen er meget kontant:

'Løn og ansættelsesforhold for plejefamilier er rystende dårlige og som hovedregel ikke attraktive. Man skal selv have mange færdigheder i retning af at være lønforhandler, administrator, (være) juridisk velfunderet og det er ligesom ikke det job beskrivelsen oplyser!'

Hvor spørgsmål om pension har været berørt i interviewene, har holdningen – som i kommentarerne i spørgeskemaerne – været, at pension burde være en selvfølge og en måde at sidestille arbejdet som plejefamilie med andre jobs på.

'Vi er en gruppe, der burde have en pensionsopsparing med i lønnen. Det mangler! Vi er også en gruppe, der ikke bare skifter job pga. lønnen, da der er kærlighed iblandet. Derfor bør vederlaget altid være en sikring i det daglige'.

Som i spørgeskemaerne bliver der i enkelte af interviewene nævnt problemstillinger omkring plejefamiliernes ferier. Nogle mener, at familierne har/burde have ret til at holde ferie uden plejebarnet. Andre mener, at barnet selvfølgelig skal med plejefamilien på ferie – men at det ville være passende med en eller anden ekstra økonomisk kompensation, så man fik råd til at købe sig til nogle praktiske lettelser på feriestedet, da det ofte kan være meget besværligt og krævende at have et vanskeligt eller handicappet barn med.

5.1 Generelle økonomiske forhold omkring foranstaltningerne

Både i skemaundersøgelsen og interviewene har plejeforældrene mange bemærkninger til de økonomiske betingelser, udover vederlaget. Også her nævnes der administrative problemer med forsinkede udbetalinger, at der skal rykkes gentagne gange hos sagsbehandleren m.v.

Derudover går utilfredsheden blandt andet på:

- at plejefamilien ikke har fået relevant information om, hvad man kan søge tilskud til
- at der ikke ydes hjælp til/at der gives afslag på anskaffelser og udskiftning af nødvendigt inventar (møbler, cykler, hjælpemidler i forbindelse med handicap m.m.)
- at der i Københavns Kommune skal søges om penge til jul, fødselsdage og lignende, mens disse ydelser automatisk udbetales via lønnen fra andre kommuner
- at der går for lang tid, før man får svar på sine ansøgninger
- at der ikke ydes økonomisk kompensation/frikøb i forbindelse med deltagelse i samarbejds møder og lignende i arbejdstiden

Af mange kommentarer fremgår, at plejefamilien af egen lomme/ud af vederlaget har betalt for møbler, sportsaktiviteter, tøj, transport med mere, ligesom det i flere bemærkninger

anfører, at beløbene til kost, tøj og lomme penge ikke er tilstrækkelige for børn i teenagealderen.

At der er mange følelser involveret i plejeforholdet kommer ligeledes konkret til udtryk i kommentarerne til spørgsmål, som omhandler tilfredsheden med den økonomiske støtte, som gives til plejebarnet.

5.2 Økonomisk støtte til plejebarnet

Af svarene på spørgeskemaet fremgår det, at lidt under halvdelen af plejefamilierne (43 %) ikke har søgt om supplerende økonomisk hjælp til dækning af udgifter til plejebarnet. En tredjedel oplyser, at de har søgt og som oftest med det resultat, at de har fået bevilget det ansøgte. Kun knapt hver tiende oplyser at have søgt supplerende hjælp uden at få det bevilget.

Det skal bemærkes, at der her er en stor andel besvarelser i kategorien 'ved ikke/uoplyst'. Dette kan blandt andet skyldes, at en hel del plejefamilier under det tidligere spørgsmål om vederlagets størrelse og de generelle, økonomiske betingelser som nævnt har angivet en række kritiske bemærkninger, der i mange tilfælde har gået på manglende muligheder for supplerende ydelser og/eller at disse bevilges uensartet eller tilfældigt, f.eks. afhængigt af hvilket socialcenter sagen sorteres under.

Socialcentret og supplerende støtte

	N	%
Vi har ikke søgt supplerende økonomisk hjælp	214	43,9
Vores ansøgninger udløser som oftest supplerende økonomisk hjælp	162	33,2
Vores ansøgninger udløser som oftest ikke supplerende økonomisk hjælp	42	8,6
Ved ikke/uoplyst	70	14,3
Total	488	100,0

Også blandt de interviewede plejeforældre er der stor forskel både på holdningen til og praksis i forhold til at søge supplerende støtte. Der er dog generel enighed om, at udgifterne til børnene vokser med børnenes alder, og at der automatisk burde gives tilskud til fornyelse af senge, cykler osv., som børnene vokser fra. Aktiviteter med børnene bliver også dyrere, når der på et tidspunkt skal betales voksentakst ved entreer, ferierejser osv., en problemstilling som meget aktive aflastningsforældre med flere halvstore børn kan mærke.

Flere af de interviewede efterlyser, at supplerende støtte udbetales automatisk. Andre efterlyser et større fast årligt beløb til deltagelse i aktiviteter, lejrskoler, mobiltelefon, udgifter til fødselsdage i skoleregion osv., hvilket ville give mindre administration i forhold til at skrive ansøgninger, at skulle lægge penge ud som efterfølgende skal udbetales osv. Også de interviewede giver udtryk for, at det ofte er en langsommelig affære at få kommunen til at refundere udleggene.

'Har indsendt nogle bilag, men det er efterhånden flere år siden og der er ikke reageret på dem. Jeg bryder mig ikke om at rykke, det føles ikke rart, og det er svært at komme til at tale med den/de relevante personer.'

Mange af plejeforældrene giver udtryk for, at de selv betaler mange udgifter i forbindelse med plejebarnet, der gives således eksempler på store udgifter til ferierejser, tøj, kosmetisk operation, møbler osv. I andre tilfælde er der tale om små daglige fornødenheder – f.eks. lidt nyt undertøj til teenageren i aflastning. Nogle begrundes det med, at barnet ligestilles med familien egne biologiske børn, andre at plejebarnet ikke skal mangle noget i forhold til sine skolekammerater, ikke skal skille sig negativt ud osv.

Flere af de interviewede plejeforældre fortæller, at de ikke søger om økonomisk dækning af deres udgifter til plejebarnet, fordi de ikke orker det. Andre falder det meget svært, og udtryk som ”at gå tiggergang” bliver brugt af flere. Enkelte oplever det uværdigt for plejebarnet, og unaturligt i forhold til at plejebarnet netop opleves som en helt integreret del af familien. Disse familier vil hellere kæmpe for et højere vederlag eller for at få udbetalt børnepenge.

Helt på linie med skemaundersøgelsens resultater oplyser flere af de interviewede plejeforældre, at informationsniveauet omkring eventuelle støttemuligheder har været utilfredsstillende:

'Det er ikke alt, man bliver oplyst om, man kan få økonomisk hjælp til. Mange ting har vi selv anskaffet, da informationen har været for lille.'

En anden plejeforældre siger efter syv års plejeforhold:

'(Vi) fik f.eks. aldrig at vide, at vi kunne søge bidrag til ferie, fødselsdag m.v. Det er alt for dårligt, at plejefamilien næsten skal 'tigge' om sådanne mulige ydelser. Burde ske helt automatisk.'

Enkelte fortæller dog, at deres kurator, tilsynsførende eller lignende gør dem opmærksom på, at de kan søge deres udgifter dækket, ligesom andre plejeforældre i netværk orienterer hinanden om eksisterende støttemuligheder.

En af de interviewede aflastningsfamilier fremhæver en anden problematik vedrørende den økonomiske støtte til barnet. Trods nogle meget lange aflastningsophold skal udgifterne til barnet afholdes af de biologiske forældre, men plejefamilien (som opfatter sig selv som 'almindeligt velstillet') finder det så ubehageligt at skulle ringe og bede nogle på alle måder socialt og økonomisk dårligt stillede forældre om penge, at de afstår fra det.

Afslutningsvis om økonomi og arbejdsforhold kan nævnes, at mange af plejeforældrene både i interviewene og i kommentarerne til spørgeskemaet gør opmærksom på, at de udfører et stort og vigtigt stykke arbejde. Flere sammenligner vederlagenes størrelse med, hvad alternative institutionsanbringelser ville koste, og udtrykker i den sammenhæng frustration over plejefamiliernes arbejds- og lønforhold. En af bemærkningerne i spørgeskemaet samler mange af disse frustrationer i følgende kommentar:

'Når man tænker på de store økonomiske udgifter, det medfører, når børn tvangs fjernes, anbringes eller hvad værre er, hvis de ikke hjælpes i tide, kan jeg krumme tæer, når jeg tænker på den nærighed, vi har oplevet under dette forhold. Vi holder af barnet, og livet går videre, men det kunne have været nemmere, hvis der havde været større opbakning i projektet.'

6. Kurser, supervision og netværk

6.1 Kurser og foredrag

Både døgnpleje- og aflastningsfamilierne er spurgt, om de i forbindelse med den konkrete foranstaltning har fået tilbudt de kurser og den supervision, som de har haft behov for i arbejdet med barnet - eller om de ikke har følt behov for sådanne tilbud.

Godt halvdelen oplyser at være tilbudt kurser og supervision, mens godt ¼ svarer nej. Omkring hver femte familie svarer, at man ikke har følt behov.⁵

Ser man på henholdsvis døgnpleje- og aflastningsfamilier viser der sig en væsentlig forskel, idet døgnplejefamilierne i markant større omfang tilbydes kurser og supervision – og samtidig i mindre omfang besvarer spørgsmålet med, at de ikke mener at have behov herfor.

Tilbud om kurser

			Plejetype		Total
			Døgnpleje	Aflastning	
Ja	N	176	85	261	
	% plejetype	59,7%	46,2%	54,5%	
Nej	N	82	50	132	
	% plejetype	27,8%	27,2%	27,6%	
Har ikke følt behov	N	37	49	86	
	% plejetype	12,5%	26,6%	18,0%	
Total	N	295	184	479	
	% plejetype	100,0%	100,0%	100,0%	

Blandt de familier, som har tilsyn fra en familieplejeforening, oplyser 67%, at de er blevet tilbudt kurser, hvor det blandt familierne med kommunalt tilsyn drejer sig om 55%.

Forskellen kan her til dels forklares med, at familieplejeforeninger primært tilknyttes døgnplejeforanstaltninger, men der er dog også tale om, at enkelte aflastningsforløb foregår i plejeforeningernes regi (for supplerende tabeller henvises til bilag 1).

I spørgeskemaet til plejeforældrene er der stillet en række uddybende spørgsmål om henholdsvis plejefars og plejemors deltagelse i uddannelseskurser og netværksgrupper.

Her svarer i alt knapt 60 %, at de som plejefamilie har deltaget i uddannelseskurser – og heraf har flere deltaget i mere end et kursus.⁶

⁵ Det kan ikke afgøres, om denne femtedel har sagt nej tak til tilbud om kurser eller supervision, eller om de ikke er blevet det tilbudt. Det kan heller ikke afgøres, om det manglende behov evt. skyldes, at man i forbindelse med tidligere/andre plejeforhold mener at have fået dækket sine behov.

⁶ Det skal her bemærkes, at besvarelsen på disse spørgsmål alene vedrører den gruppe, som har modtaget tilbud om kurser og supervision.

Plejefamiliens deltagelse i kurser

	N	%
Ikke deltaget i kurser	173	42,5
Har deltaget i kurser	234	57,5
Total	407	100,0

Af de 234 plejefamilier, der har deltaget i kurser, har 225 plejemødre været af sted og 184 plejefædre.

Nedenstående tabel viser dels, hvilke typer kurser familierne har deltaget i og dels deltagelsen fordelt på 'fædre', 'mødre' og plejefamilier.

Plejefamiliernes deltagelse i forskellige kurser

	'fædre'	'mødre'	Antal plejefamilier i alt	% af de 407 plejefamilier
Faglig efteruddannelse	19	30	35	8,6
Hos Den koordinerende familieplejeenhed	80	97	104	25,6
Socialcentrets kursus	65	86	91	22,4
AMU-kursus	18	37	38	9,3
Anden kursusvirksomhed	60	79	85	20,9

Jo længere anciennitet som plejeforældre, jo flere har deltaget i kurser – og dette gælder både døgnpleje- og aflastningsfamilier. Men her skal det igen nævnes, at en stor del af familierne har mere end ét barn i foranstaltning, og at mange har – og har haft – både døgnpleje- og aflastningsbørn.

Det skal også bemærkes, at relativt få (omkring hver fjerde) af plejeforældrene med nyetablerede foranstaltninger har oplyst at have deltaget i kurser - til trods for at næsten 2/3 i en anden sammenhæng oplyser at have fået tilbud om de kurser, som der var behov for (supplerende tabel i bilag 1).

I modsætning til spørgeskemaundersøgelsens oplysninger er der blandt de interviewede plejefamilier tale om, at de nyeste plejefamilier har været på kurser i forbindelse med at blive plejefamilie, hvorimod flere familier med lang anciennitet er startet uden denne forberedelse. Hvor plejeforholdet er etableret gennem en familieplejeforening har der dog været introducerende kurser, hvilket er et af de forhold, som har været medvirkende til, at nogle plejefamilier har valgt at få plejebarn derigennem.

Nogle af disse familier oplever dog, at tilbudet fra plejehjemsforeningerne er faldende bl.a. antallet af tilbudte foredrag, kurser osv. En plejeforælder fortæller f.eks. herom.

'Plejeforeningen har lavet rigtig mange aftener, hvor man kunne komme ind og høre alverdens ting og sager. Det har været rigtig, rigtig godt, det fungerer desværre, jeg tror ikke, det fungerer mere... . jeg tror godt, jeg ved det, det er sådan noget med, at plejeforeningerne kan mærke, at kommunerne trækker deres børn tilbage, og så tjener

de selvfølgelig ikke de samme penge, og så er der selvfølgelig fyringer, eller folk ikke bliver ansat, og så går det ned af bakke. De har også slået sig sammen flere plejeforeninger og sådan noget, det tror jeg kan mærkes.'

Forestillingerne om plejeopgaven matcher ikke altid virkeligheden, og det første år som plejefamilie beskrives af flere som det mest belastende, hvorfor det generelle behov for kurser er mest presserende i starten.

'Jamen jeg vil sige det sådan, når man starter som plejefamilie eller aflastningsfamilie, så er man jo idealist helt ud til fingerspidserne og ser det bedste i det hele... Nu er der så kommet en uddannelse som plejefamilie, hvor man måske er bedre klædt på i virkeligheden end dengang, fordi det er jo voldsommere, end man umiddelbar tænker, når man kommer i gang med det'.

Flere af de interviewede har uddannelsesmæssige kompetencer inden for den sociale, pædagogiske eller sundhedsfaglige verden og føler sig delvist klædt på til opgaven derigennem, men ønsket om kurser har været og er stadig til stede.

Flere af plejeforældrene giver udtryk for, at det kunne være en god ide, at det var igangværende plejeforældre, der var med til at introducere nye plejefamilier til opgaven. En enkelt har også et forslag om at koble en igangværende (erfaren) plejefamilie på en kommende ny plejefamilie.

'Jeg kunne måske godt have tænkt mig, at man havde lavet et eller anden møde med en anden plejefamilie, så man også kunne snakke med nogle andre om, hvordan det var, så det blev sådan mere face to face i stedet for paragraf til virkelighed.... i hvert fald i opstarten, jeg ved ikke nu, om jeg vil være der, det tror jeg ikke lige umiddelbart, men i opstarten, ja, der synes jeg i hvert fald, at det kunne have været en fordel. Spm: Hvad kunne det have gjort?'

Jamen det kunne have legaliseret nogle af de følelser, nogle af de tanker, man har, eller jeg har haft i hvert fald i forhold til det at have ansvaret for et andet barn og have hensynet til familien også, hans familie og min familie, man står sådan lidt midt i det hele hele tiden, og det kan faktisk godt være en hård byrde at trække, synes jeg... Der kunne jeg godt have tænkt mig, at jeg havde haft en anden familie, hvor jeg kunne have sat mig hen til hende og sagt, "synes du også, det her er noget værre lort? Ja, det synes jeg, det er." Sådan kunne jeg rigtig godt have tænkt mig det.'

Det er dog ikke kun i starten af plejeforholdet, at behovet for kurser og foredrag fremhæves. Ud fra en sammenligning med andre job lyder nogle af argumenterne f.eks. som følgende:

'Jamen det er også noget med, at når du har et job, ligesom alle andre har et job, så skal der da også være noget interesse for det job, du går og laver. Du skal have noget ny viden, og der skal ske noget, der får en til at have mere lyst til at lave tingene og gøre tingene og gøre tingene bedre. Den får vi ikke, vi får lov til bare at fare rundt herhjemme for os selv med de der unger, altså det virker sådan lidt kedeligt, ikke. I længden bliver det det i hvert fald. Man kan godt lidt tabe lysten til at være det, så er man ikke så engageret måske..., og så er det jo ret fedt at komme ud og ligesom få tankerne i gang, ikke'.

De konkrete ønsker til foredrag og kurser omfatter mange forskellige aspekter ved plejeforholdet. Der fremsættes f.eks. forslag om

- mere viden i forhold til, hvad et plejeforhold kan betyde for plejefamiliens egne børn
- mere viden om, hvad reglerne om tavshedspligt indebærer i praksis, eksempelvis, hvor meget man inden for plejefamiliens eget private netværk kan tale om sine bekymringer i forhold til barnet og eventuelle problemer i plejeforholdet.
- 'den svære samtale'
- større viden om misbrug og psykisk sygdom (problemstillinger hos de biologiske forældre)
- specialkurser vedrørende konkrete handicapgrupper (abstinensbørn, medfødte hjerneskader m.v.)
- kursus i, hvordan man samarbejder med det offentlige/de sociale myndigheder

Flere af plejeforældrene oplyser, at der kan være praktiske problemer med at deltage i tilbudte foredrag og kurser. Nogle kurser ligger om aftenen, hvilket giver problemer med babysitting, og kurser i dagtimerne betyder i nogle tilfælde, at der skal bruges fridage på at deltage. Nogle af de interviewede plejeforældre fortæller, at de har skullet kæmpe for at få bevilget kurser, at det ofte har resulteret i et afslag, men at det også er lykkedes flere gange.

Som en vigtig pointe nævner flere af aflastningsfamilierne, at tilbud om kurser, foredrag osv. er mindst lige så vigtigt for dem, da f.eks. forældresamarbejdet kan fylde mindst lige så meget for aflastningsfamilier som for døgnplejefamilier. Samtidig nævner flere aflastningsfamilier, at de burdes ydes en økonomisk kompensation/vederlag for deltagelse i sådanne aktiviteter, ikke mindst i de tilfælde hvor de må tage fri fra arbejde for at kunne være med.

6.2 Supervision

På spørgsmålet om supervision er 'total-fordelingen' nogenlunde den samme som for kurser: I forbindelse med hver anden foranstaltning er plejefamilien tilbudt supervision, i godt hvert fjerde tilfælde svares der 'nej', og i knapt hvert fjerde har familien ikke følt behov. Her er der dog en meget markant forskel mellem døgnpleje og aflastning.

Tilbud om supervision

			Plejetype		Total
			Døgnpleje	Aflastning	
Ja	N	185	56	241	
	% plejetype	62,5%	30,6%	50,3%	
Nej	N	67	63	130	
	% plejetype	22,6%	34,4%	27,1%	
Har ikke følt behov	N	44	64	108	
	% plejetype	14,9%	35,0%	22,5%	
Total	N	296	183	479	
	% plejetype	100,0%	100,0%	100,0%	

Når det drejer sig om tilbud om supervision, er der også en endnu større forskel mellem familieplejeforeningernes og kommunens egne plejefamilier, end tilfældet var omkring kurser. Familieplejeforeningerne tilbyder således supervision til næsten 75%, mens kommunens tilbud også her vedrører 55%. Forskellen kan også her til dels forklares med, at familieplejeforeninger primært tilknyttes døgnplejeforanstaltninger, men der er dog også tale om, at enkelte aflastningsforløb foregår i plejeforeningernes regi (for supplerende tabeller henvises til bilag 1).

Blandt de interviewede plejeforældre er der tale om, at nogle får supervision, andre gør ikke. Nogle får supervision af en supervisor, andre af den tilknyttede kurator fra plejehjemsforeningen eller den kommunalt ansatte tilsynsførende. Fælles for alle er dog, at supervision betragtes som et ubetinget gode. De plejeforældre, der ikke får supervision, har store ønsker om at få det bevilget. Plejeforældre med supervision er meget tilfredse med dette, og flere oplyser, at supervisionen har været afgørende for, at de ikke har opgivet plejeforholdet i svære perioder.

Ønsket om supervision drejer sig om at få konkret viden og vejledning i forhold til plejebarnet for dermed bedre at kunne hjælpe barnet i en svær situation f.eks. ved dødsfald i barnets biologiske familie. Men det drejer sig også om at modtage støtte og vejledning i forhold til at leve op til opgaven som plejeforældre og samtidig varetage egne/ egen families behov f.eks. i forhold til barnets biologiske forældre. Som med ønskerne om kurser giver plejeforældrene udtryk for, at behovet for supervision er størst i starten af plejeforholdet.

'Jeg synes, vi måtte gøre os nogle erfaringer undervejs altså, fordi vi har haft en tendens til de første år at smide alt, hvad vi havde i hænderne, når mor ringede, eller stille op til hvad som helst. Det er måske også godt givet ud, men der kunne man godt have brugt noget supervision, hvordan er det lige, man passer bedre på sig selv.'

En af de interviewede plejeforældre har også erfaring med at modtage supervision i en gruppe af plejeforældre til børn med samme type problemer. Erfaringerne hermed var meget positive.

'Nu har vi jo så lidt (supervision) med psykologen, det er jo også supervision. Men det havde altså en anden effekt, da vi havde det sammen med nogle, der også havde de børn, fordi man hører mange flere ting, ikke, og hvor man sådan, nå ja sådan kunne man også have gjort, for de har gjort det på en anden måde. Så man får mange flere input og mange flere løsningsmuligheder, det synes jeg er rigtig godt. Men det er vi ligesom afskåret fra nu, fordi man ikke taler med nogen, der har de samme problemer, ikke?'

En af plejeforældrene fortæller, at de var blevet bevilget supervision, men at det strandede på, at de skulle tage fri fra deres arbejde, da supervisionen fandt sted i arbejdstiden.

6.3 Netværksgrupper

Spørgsmål om deltagelse i netværksgrupper er i skemaundersøgelsen kun stillet til de plejefamilier, som har deltaget i kursusvirksomhed.

I alt 83 plejefamilier oplyser at have deltaget i 'opfølgende netværksgruppe'. I et enkelt tilfælde er det alene plejefar, i 37 tilfælde er det alene plejemor og i 45 tilfælde er det begge ægtefæller, der har deltaget.

Nogle af de interviewede plejeforældre har prøvet at indgå i et netværk med andre plejefamilier, netværk som er organiseret (typisk) af en plejehjemforening. Erfaringerne hermed er blandede. Som en vigtig forudsætning for at få udbytte af deltagelsen nævnes, at der skal være en vis ensartethed i gruppen. Der gives eksempler med for stor aldersforskel på plejeforældrene, for stor geografisk afstand mellem plejefamilierne (et forhold som dog af andre plejeforældre opleves at være uden betydning), for blandede grupper af aflastnings- og døgnplejefamilier, oplevelser af dårlig kemi i gruppen blandt andet på grund af forskellige opfattelser af, hvilken rolle økonomien spiller/skal spille i plejeforholdet mm.

Ønsket om at indgå i et netværk bestående af andre plejefamilier begrundes især med, at det kan være svært for andre f.eks. familie og venner, men også for de professionelle kuratorer, konsulenter osv. helt at sætte sig ind i og forstå, hvordan det er at være plejeforældre. I stedet for et 'professionelt' netværk, har flere et privat netværk, som består af andre plejeforældre.

En interviewperson har tidligere deltaget i en netværksgruppe med andre plejeforældre med netop samme type handicapbarn, som hun selv har i døgnpleje. Hun er meget ked af, at gruppen er blevet opløst i forbindelse med, at socialcentret opsagde samarbejdsaftalen med plejehjemsforeningen og selv overtog tilsynet. Denne plejemor savner i høj grad den faglige sparring, som netværket gav hende, ikke mindst i forhold til de specielle hensyn som skal tages til børn med dette specielle handicap.

Det fremhæves, at tilbud om at indgå i et netværk bør være frivilligt. Enkelte oplever på nuværende tidspunkt ikke (længere) behov for denne type aktivitet og begrundes det med efterhånden at have opnået erfaring og være godt 'klædt på' fra eget job eller uddannelse.

En enkelt af plejeforældrene efterlyser netværk med andre plejefamilier med det formål at skaffe legekammerater til deres plejebarn.

6.4 Behov for uvildig kontaktperson?

Med udgangspunkt i en kommentar i spørgeskemaet blev der i interviewene spurgt til, om plejefamilien mener at have behov for at kunne tale med en uvildig person, som ikke har en velbeskrevet rolle i forhold til den konkrete foranstaltning, f.eks. i tilfælde af at plejefamilien måtte have problemer med plejeforholdet eller med sagsbehandlere, have interne (ægteskabelige) problemer eller lignende. Spørgsmålet affødte kun få positive tilkendegivelser, heriblandt:

'Jeg synes, det ville være fint, at det ikke er en fra kommunen, altså at det ikke er kommunens beskytter, forstår du, hvad jeg mener. Når jeg taler med den person, så skal hun tænke på mig, men personen skal også samtidig have en viden om det, det er ikke bare hvem som helst. Altså tænk hvis man går til en kiropraktor og siger, man har ondt i tanden.'

Spm: Jamen hvad er det, du så kunne forestille dig, man kunne bruge sådan en person til, som du ikke kan bruge den tilsynsførende til?

'Jo, hvis man har noget, man går i baglås med. Nu har vi lavet om på vores liv, og der har været problemer for mig, som jeg kunne have brug for at snakke med nogen omkring og tænke lidt over bagefter inden jeg går videre med det til en sagsbehandler Fordi hvis (den tilsynsførende) kommer, og jeg skal begynde at snakke om mit liv, så synes jeg, at jeg spilder (plejebarnets) kostbare tid. Tingene skal sorteres.'

En anden plejeforælder har derimod en helt modsat opfattelse heraf:

'Man kan ikke bruge det til en skid, problemet er, at de kan hverken buh eller bæh, fordi de har ingen kompetencer, og de ved ikke rigtigt, hvordan det er. Enten skal det være en, der sidder med alle kompetencerne, synes jeg, eller også skal det være en, som har prøvet at være samme sted som mig, fordi ellers så kan man jo bare bruge sin veninde i virkeligheden.'

Mange med tilsyn fra en plejehjemsforening udtalte, at de kan tale med den tilsynsførende konsulent derfra om alt, at konsulenten er 'deres', og at konsulenten ikke er en del af systemet. Hvor anbringelse og tilsyn er formidlet direkte gennem kommunen, og tilsynet fungerer tilfredsstillende, oplyses der heller ikke om et udækket behov for en uvildig, neutral person.

7. Samarbejdet med biologiske forældre

I spørgeskemaundersøgelsen er der blandt andet spurgt til, om der i den enkelte foranstaltning foreligger en klar opgavefordeling mellem plejefamilien og de biologiske forældre. Dette gør der ifølge svarene i knapt halvdelen af tilfældene, i godt hvert fjerde er der ikke en klar fordeling og i den sidste fjerdedel skønnes det ikke relevant⁷.

Det er her bemærkelsesværdigt, at der er lidt flere aflastningsforældre, som svarer nej på spørgsmålet, idet disse foranstaltninger rent umiddelbart må formodes at stille større krav til samarbejdet end mange døgnanbringelser.

Er der en klar opgavefordeling ml. forældre og plejeforældre?

			Plejetype		Total
			Døgnpleje	Aflastning	
	Ja	N	137	90	227
		% Plejetype	46,4%	48,9%	47,4%
	Nej	N	75	60	135
		% Plejetype	25,4%	32,6%	28,2%
	Ikke relevant	N	83	34	117
		% Plejetype	28,1%	18,5%	24,4%
Total		N	295	184	479
		% Plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

I 455 af 'børneskemaerne' er der oplysninger om plejefamiliens aktuelle samarbejdspartnere, og det fremgår her, at der i langt de fleste tilfælde (næsten 75 %) er tale om et samarbejde med de biologiske forældre og/eller andre af barnets familiemedlemmer.⁸

Det kan samtidig konstateres, at – ud over kontakten til de offentlige myndigheder – udgør barnets biologiske forældre langt den største del af plejefamiliernes samarbejdspartnere.

⁷ F.eks. hvis barnet er forældreløs, der er tale om tvangsanbringelse uden samvær eller aflastning i forbindelse med ophold i døgninstitution..

⁸ I 30 tilfælde samarbejdes alene med 'andre familiemedlemmer', mens der i 73 tilfælde er tale om 'både/og'.

Aktuelle samarbejdspartnere omkring barnet

	Antal svar	% af de 455 besvarelser
Forældre	335	73,6%
Andre familiemedlemmer	103	22,6%
Anden plejefamilie	14	3,1%
Klasselærer	209	45,9%
Pædagog	144	31,6%
Skolepsykolog	49	10,8%
Psykiater	13	2,9%
Psykolog	78	17,1%
Sygeplejerske	8	1,8%
Aflastningsinstitution	5	1,1%
Aflastningsfamilie	19	4,2%
Læge	65	14,3%

Det udstrakte samarbejde med den biologiske familie sker kun i begrænset omfang som en integreret del af kommunens involvering i anbringelsen, idet der i under halvdelen af foranstaltningerne afholdes møder med deltagelse af forvaltningen, plejefamilien og barnets forældre.

Holdes der regelmæssige møder med kommunen, barnets familie og plejefamilien?

	N	%
Ja	65	13,3
Nej, ikke regelmæssigt, men det sker	154	31,6
Nej, det er ikke sket	223	45,7
Ved ikke/uoplyst	16	3,3
Andet	30	6,1
Total	488	100,0

I langt de fleste tilfælde, hvor der oplyses regelmæssigt at blive afholdt møder, er der tale om et eller to møder om året. (se bilag 1)

Plejeforældrene er også blevet spurgt om, hvad der efter deres mening var årsag til, at den aktuelle døgnanbringelse eller aflastning blev iværksat, og her er der i 440 skemaer anført i alt næsten 1000 forældrerelaterede begrundelser:

Årsager hos forældre

	Antal svar	% af de 440 besvarelser
Misbrug	187	42,5%
Handicap	41	9,3%
Retarderet	49	11,1%
Anden psykisk lidelse	127	28,9%
Mangelfuld omsorg	229	52,0%
Vold mellem forældrene	48	10,9%
Vold mod barnet	22	5,0%
Kriminalitet	39	8,9%
Skilsmisse m.v.	29	6,6%
Opdragelsesproblemer	91	20,7%
Seksuelle overgreb	10	2,3%
Sociale konflikter	76	17,3%
Forældres død	31	7,0%
Ingen årsager tilknyttet forældrene	28	6,4%
Ved ikke	17	3,9%

Langt over halvdelen af de biologiske forældre opfattes af plejefamilierne som havende alvorlige problemstillinger i form af misbrug eller fysiske og psykiske lidelser, hvilket måske er en medvirkende forklaring på, at samarbejdet med barnets biologiske forældre fylder meget i interviewene med plejeforældrene.

Det viser sig endvidere, at selv om 2/3 af de biologiske forældre efter plejefamiliens opfattelse er enige i, at foranstaltningen er blevet sat i værk, er der dog også i næsten 1/5 af tilfældene tale om, at forældrene har været uenige, hvilket umiddelbart må formodes at kunne vanskeliggøre samarbejdet.

Forældrenes mening

	N	%
De er enige i aflastningen/anbringelsen	322	66,0
De er uenige i aflastningen/anbringelsen, men er nødtvungent gået med til den	67	13,7
De er meget uenige i anbringelsen	20	4,1
Ved ikke/uoplyst	40	8,2
Andet	39	8,0
Total	488	100,0

De fleste af de interviewede plejeforældre oplever, at samarbejdet med barnets biologiske forældre er problematisk på den ene eller anden måde, og for nogen er dette kommet som en overraskelse. Flere fortæller, at de før anbringelsen er blevet godt informeret om deres plejebarns problemer, hvordan det er at være plejefamilie osv., men ikke i tilstrækkeligt omfang om, at forældresamarbejdet kan være vanskeligt, og at de biologiske forældre kan komme til at fylde meget.

Problemerne har meget forskellig karakter. I flere tilfælde drejer problemerne sig om, at de biologiske forældre har så massive problemer, at de har svært ved at overholde aftaler. Dette lægger et pres på plejefamilien for at stå yderligere til rådighed, et pres der kommer fra såvel biologiske forældre som fra forvaltningen. Af hensyn til barnet afstår plejefamilien fra at skabe konflikter, men kan samtidig føle sig udnyttet fra flere sider. Flere plejefamilier er endvidere særdeles kritiske overfor den udvidede 'tolerance', som kommunen ifølge plejeforældrenes opfattelse udviser overfor de biologiske forældre, og har svært ved at forstå og acceptere, at der ikke stilles flere krav til forældrene.

En af plejeforældrene, som oplever forældresamarbejdet som det sværeste, fortæller, at en stor del af belastningen skyldes, at de biologiske forældres behov (ifølge plejeforældrerens opfattelse) systematisk tilgodeses på bekostning af plejebarnets:

'Det der i virkeligheden er det værste, det er også det, jeg hører, det er forældresamarbejdet. Det er i virkeligheden det, der er det sværeste, når man skal være aflastning... Jeg kan godt mærke, at jeg er enormt delt, for jeg kan rigtig godt forstå, at de hensyn skal tages, og jeg er rigtig, rigtig villig til det, jeg er også selv mor. Men der er altså også nogle gange, hvor jeg er nødt til at tænke, nu er det bare ikke o.k., at det skal tages. Jeg er i hvert fald også delt på det.'

Flere af de andre interviewede fortæller tilsvarende, at samarbejdet med de biologiske forældre er det sværeste i plejeforholdet. Andre taler om nødvendigheden af at gå på listefødder, at der skal *sluges så mange kameler, at det er helt utroligt* osv. I enkelte tilfælde er samarbejdet kun belastende på den måde, at plejeforældrene er bekymrede for de biologiske forældre, om de får den nødvendige hjælp, er meget ensomme osv.

Mange af plejeforældrene oplyser, at de gør meget for at hjælpe de biologiske forældre ikke mindst af hensyn til plejebarnet.

'Det er mere naturligt for (plejebarnet), synes jeg, at vi ligesom kommunikerede med hans forældre, og at vi også, altså til juletid tog vi dem altid ud til en julefrokost, hvor vi alle sammen hyggede os. De har da også været inviteret til vores børns konfirmation og sådan noget. På den måde har vi prøvet at indlemme dem.'

En anden plejeforældre fortæller også om mange bestræbelser på at etablere et godt samarbejde for barnets skyld.

'Vi har brugt rigtig meget tid på at få et samarbejde op at stå med forældrene. Det er klart, når du har en psykisk syg mor, så er det meget svært...Vi har holdt juleaften med dem i år, og ellers har vi holdt juleaften eller lillejuleaften eller nytårsaften og sådan nogle ting der, fordi så de også kunne få noget jul, fordi de har jo ikke noget netværk....Og lige sådan konfirmationen holdt vi for (plejebarnet), det kunne de heller ikke magte. De var meget uvenner i familien, men det lykkedes at få en fantastisk ef-

termiddag og aften sådan med lidt vores egen familie puttet indimellem, og det kørte helt fantastisk.'

Der er også et eksempel på, at en plejefamilie i enkelte tilfælde har lånt de biologiske forældre penge, som så tilbagebetales, når forældrene får udbetalt børnepenge; lån som er begrundet i plejebarnets tarv.

Også i forhold til samarbejdet med barnets biologiske forældre har plejeforældrene nogle ønsker om at blive anerkendt som samarbejdspartner af sagsbehandlerne. Som et godt eksempel herpå fortæller en af plejefamilierne, at der i deres tilfælde er skabt en hensigtsmæssig rollefordeling, hvor plejeforældres kritik af de biologiske forældre videregives til sagsbehandleren, som så er den, der stiller kravene til biologisk forældre. På den måde kan plejeforældrene fortsat bevare en god relation til de biologiske forældre.

Helt modsat oplever en anden plejefamilie, at de af sagsbehandleren presses til at påtage sig opgaver med at formulere og formidle kommunale beslutninger og kritikpunkter til de biologiske forældre. Denne familie ønsker mere kontakt til forvaltningen med henblik på at afholde rundbordssamtaler med deltagelse af biologiske forældre med henblik på, at den kommunale repræsentant så selv må påtage sig den ubehagelige opgave.

En tredje plejefamilie ønsker slet ikke kommunens involvering i deres samarbejde med de biologiske forældre ud fra følgende argument:

'Vi foretrækker faktisk selv at have også negativ kontakt med familien, fordi det er jo os, der skal kunne samarbejde, så jeg kan ikke forlige mig med at skulle trække nogen ind fra sidelinjen og sige, I må være bussemænd. Det må jeg være selv, sådan er det.'

Uanset at plejeforældrene har meget forskellige ønsker til, hvordan samarbejde med kommunen skal være omkring forældresamarbejde, afspejler de alle et ønske om at blive hørt og respekteret i deres individuelle ønsker.

Hvis ikke der er professionalisme omkring samarbejdet, her f.eks. i betydningen klarhed over, hvordan der udveksles oplysninger parterne imellem, kan det give negative konsekvenser. Som eksempel nævner en af plejeforældrene en kedelig episode, hvor udtalelser til tilsynsførende om barnets biologiske forældre blev nedskrevet og videresendt til biologiske forældre – uden at plejeforældrene blev orienteret på forhånd, og uden at de fik tilsendt en kopi.

'Altså jeg synes da, det er vigtigt, man er meget ærlig i de der rapporter, og man giver et nuanceret billede af netop min oplevelse af, hvordan jeg ser tingene... Det blev så skrevet i den der rapport, det var i starten, og der har jeg måske været for naiv, men jeg troede ikke, at de bare sendte de der rapporter ud til forældrene. Altså i det mindste måtte de indkalde dem til møder og fortælle, at sådan var det, eller at jeg var med, fordi jeg stod jo ved det, jeg havde sagt. ...Vi fik så snakket om, at enten så udtalte jeg mig simpelt hen ikke om noget, der kunne være ubehageligt, eller også så skulle de ændre den måde.'

Interviewene med de etniske plejeforældre peger på, at der kan opstå nogle specielle problemstillinger i samarbejdet med de biologiske forældre, når børn anbringes i en plejefamilie, som har samme etniske baggrund som barnet. Problematikken drejer sig om, at barnets

biologiske forældre – med udgangspunkt i den fælles etniske baggrund – kan have nogle forventninger, som plejefamilien ikke kan eller vil indfri. Afhængig af, hvilken etnisk gruppe der tales om, kan der være forventninger om, at barnet skal gå i koranskole, at der ikke er juletræer i plejefamilien, specielle begrænsninger på pigernes udfoldelse osv. En af de etniske plejeforældre uddyber:

'Der er jo en masse ting, som man ikke kan honorere, fordi der er nogle ting i de her kollektive samfund, som holder dem sammen, og nogle forventninger til at vi (plejefamilien) ikke er som det danske system, og derfor så kan vi (plejefamilien og de biologiske forældre) selvfølgelig godt gå uden om det eller 'I ved godt, at her hos os overholder vi ikke tiden, så det er o.k., jeg kommer tre dage senere, end I har sagt, jeg skulle komme'. Og alle de der betingelser, man skal ligge og kæmpe med. Derfor vil jeg sige, det kan være en fordel, men der kan sandelig også være ulemper ved at tilhøre den samme etniske gruppe.'

Fordelen ved den fælles etniske baggrund, som plejeforældrene nævner, er deres forståelse for, hvad der har betydning for den biologiske familie. Uden denne forståelse kan samarbejdet blive meget besværligt.

En af de etniske plejeforældre har følgende råd til anbringelsen af etniske børn i hhv. etniske og danske familier:

'Man skal fra kommunen være utrolig opmærksom på, at de (etniske) plejefamilier, man får fat på, de ikke viderefører nogle mønstre, som kommunen ikke specifikt ønsker at videreføre. Det tror jeg er utrolig vigtigt, fordi hvis de her børn skal integreres i samfundet, så skal de jo ikke over til noget, der ligner det, der er....Det er vigtigt, at de danske familier får noget oplysning og noget information og ikke bare det der sådan overfladiske, nu skal I også huske et eller andet, men altså virkelig får en forståelse for, hvad det er, der betyder noget for de her (etniske) familier, hvis man skal have et ordentligt samarbejde med dem.'

8. Tilsyn og samarbejdsrelationer

Plejefamiliernes samarbejdsrelationer til den tilsynsførende (fra kommunen eller plejehjemsforening), til sagsbehandlere, handicapkonsulenter og andre myndighedspersoner omkring barnet har været et helt centralt tema i undersøgelsen. Både i spørgeskemaet og i interviewene er der stillet en række spørgsmål om tilsynets form og indhold og om familiernes tilfredshed med den måde, som samarbejdet foregår på.

Som tidligere omtalt er et af formålene med undersøgelsen at finde frem til områder, hvor Københavns Kommune kan forbedre støtten og vejledningen til plejefamilierne. Der vil derfor i dette kapitel blive set på de faktorer, som efter en analyse af det samlede datamateriale ser ud til at have stor betydning for plejefamiliernes tilfredshed.

På en række områder er der tale om, at familierne er meget tilfredse med at fungere som døgnpleje- eller aflastningsforældre. Men til trods for denne generelle tilfredshed er der dog også en række områder, hvor flere udtaler sig kritisk og efterlyser forbedringer – og jævnfør undersøgelsens formål vil der blive fokuseret på disse områder.

Plejeforældrene er blevet bedt om at svare ja eller nej til en række udsagn om, hvordan de synes, det er at være plejefamilie. Udsagnet 'Vi er tilfredse med at være plejefamilie' bliver af næsten 90 % besvaret bekræftende:

”Vi er tilfredse med at være plejefamilie”

	N	%
Ja	358	88,0
Nej	5 ⁹	1,2
Ved ikke/uoplyst	44	10,8
Total	407	100,0

Også på spørgsmål om tilfredshed med den primære kontaktpersons indsats og med den service, som ydes fra parterne i anbringelses-/aflastningsforløbet er der generel tilfredshed blandt respondenterne, ligesom de fleste er positive over for det tilsyn, der føres med forløbet.

Som udgangspunkt for den statistiske analyse er der lavet et indeks over pleje- og aflastningsfamiliernes tilfredshed ud fra deres vurdering af den primære kontaktpersons indsats i forhold til:

- kontakt og støtte i akutte situationer
- opfølgning på beslutninger og indgåede aftaler

⁹ Af de fem utilfredse er én døgnplejefamilie og fire aflastningsfamilier.

Fire af de fem oplyser, at arbejdet med barnet tager længere tid end forventet.

Tre er utilfredse med vederlagets størrelse, og tre er utilfredse med den primære (kommunale) kontaktpersons indsats.

- faglig kvalitet af støtte og vejledning

Vurderingen er lavet ud fra en skala fra 1 til 6, med 1 som laveste og 6 som højeste tilfredshed. I indekseringen er der lavet en opdeling, hvor vurderinger fra 1 til 3 indgår som 'mindre tilfredse', mens vurderinger over 3 indgår som 'mere tilfredse'. Som det vil ses af tabellen nedenfor, er der tale om, at $\frac{3}{4}$ er 'mere tilfredse', og $\frac{1}{4}$ er 'mindre tilfredse'. Af samme tabel fremgår, at døgnplejefamilierne generelt er mere tilfredse (4 ud af 5) end aflastningsfamilierne (2 ud af 3).

Tilfredshed under/over 3

Tilfredshedsindeks		Plejetype		Total
		Døgnpleje	Aflastning	
1 til 3	N	64	58	122
	% Indeks	52,5%	47,5%	100,0%
	% plejetype	21,8%	33,0%	26,0%
Over 3	N	229	118	347
	% Indeks	66,0%	34,0%	100,0%
	% plejetype	78,2%	67,0%	74,0%
Total	N	293	176	469
	% Indeks	62,5%	37,5%	100,0%
	% plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

Med udgangspunkt i dette 'tilfredshedsindeks' er der gennemført statistiske analyser, med henblik på at finde frem til de områder, hvor de – relativt få – 'mindre tilfredse' respondenter i deres besvarelser adskiller sig fra de mere tilfredse.

Disse analyser har identificeret følgende faktorer som udslagsgivende for døgnpleje- og aflastningsfamiliernes tilfredshed:

- at føle sig dårligt forhåndsinformeret om barnets helbredsmæssige forhold fører til utilfredshed
- der er størst tilfredshed blandt de familier, hvor tilsynet føres af en plejehjemsforening – og mindst blandt de, som ikke har noget tilsyn
- jo flere årlige tilsyn, jo større tilfredshed
- der er størst tilfredshed hos de familier, som *ikke* havde tilknytning til barnet før foranstaltningens iværksættelse. (Dette gælder dog kun i ringe omfang slægtsanbringelser)
- tilfredsheden falder i takt med foranstaltningens varighed
- oplevelsen af at barnet ikke støttes tilstrækkeligt med de aktuelle foranstaltninger, fører til utilfredshed

Den statistiske analyses resultater omtales nærmere under de enkelte områder.

8.1 Generelt om tilsyn

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at det i langt de fleste tilfælde (60 %) er kommunen, der fører tilsynet med foranstaltningen, mens en familieplejeforening er tilsynsførende i godt 16 % af sagerne.

Tilsynet føres af:

	N	%
Kommunen	292	59,8
Familieplejeforening	79	16,2
Der føres ikke tilsyn med barnet	41	8,4
Ved ikke/uoplyst	62	12,7
Anden tilsynsførende	14	2,9
Total	488	100,0

Mere end 8 % svarer, at der ikke føres noget tilsyn, og i mere end 60 tilfælde svares 'ved ikke', eller det undlades at besvare spørgsmålet. I besvarelser med 'anden tilsynsførende' er der især tale om tilsyn fra en døgninstitution, mens der i enkelte tilfælde synes at råde usikkerhed om, hvor den tilsynsførende organisatorisk hører til.

8.2 Tilfredshed med tilsynet

Af tabellen nedenfor fremgår, at der er størst tilfredshed hos de familier, hvor en familieplejeforening fører tilsynet med barnet, men også relativt stor tilfredshed hvor kommunen fører tilsynet. Blandt de familier, som ikke mener, at der føres tilsyn, er mere end 2/3 utilfredse med den primære kontaktpersons indsats. Dette kan i et vist omfang tilskrives, at en del af disse familier ikke ved, hvem deres kontaktperson er, eller om de overhovedet har en sådan.

Tilsynet med barnet føres af:

			Tilfredshed under/over 3		Total
			1 til 3	over 3	
Kommunen	N		72	216	288
	% af tilsyn		25,0%	75,0%	100,0%
Familieplejeforening	N		5	74	79
	% af tilsyn		6,3%	93,7%	100,0%
Intet tilsyn	N		27	12	39
	% af tilsyn		69,2%	30,8%	100,0%
Total	N		104	302	406
	% af tilsyn		25,6%	74,4%	100,0%

Også i interviewene har der været fokuseret på spørgsmål vedrørende tilsyn. Interviewpersonerne har som nævnt indledningsvis været udvalgt, så halvdelen har tilsyn fra kommunen og halvdelen fra en plejehjemsforening. Nogle af de interviewede plejefamilier har kun erfaring med plejehjemsforeninger, andre kun med kommunens ansatte, mens flere har erfaringer med begge dele.

Plejeforældrenes svar på spørgsmål om tilsyn er meget varierede og viser, at tilsynet foregår meget forskelligt i de interviewede familier. I interviewene fortælles også om mange forskellige slags tilsynsførende med mange forskellige slags stillingsbetegnelser (sagsbehandlere, kuratorer, konsulenter osv.), om tilsynsførende fra opholdskommune, anbringelseskommune, tilsynsførende fra plejehjemsforeninger, diverse specialkonsulenter m.fl. Interviewene viser, at der i flere tilfælde er udbredt frustration over, at der er så mange forskellige personer og instanser involveret, især hvis det er uklart, hvilke instanser/personer, der varetager hvilke opgaver.

'Spm: er det et problem at skelne mellem de forskellige personer, som indgår i det her plejeforhold, og hvad man skal bruge hver enkelt til?'

Svar: Det er et meget stort problem, også fordi når man spørger dem, så er de ikke altid selv afklaret på, om det nu er det ene kontor eller det andet kontor, der tager sig af det, og derfor så er det et meget stort miskmask. Fordi nogle gange så er det det ene kontor, nogle gange er det det andet kontor, og de har ikke selv lavet en afklaring, og de sidder selv og siger, der ikke er afklaring på det. Så det er selvfølgelig et meget stort problem.'

Interviewene viser generelt, at de tilsynsførende har meget stor betydning for plejefamiliernes positive eller negative oplevelser med at være plejefamilie. Derudover fremgår det af interviewene i lighed med resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, at der er størst tilfredshed med tilsynet i de plejefamilier, hvor tilsynet kommer fra plejehjemsforeningerne.¹⁰

De primære begrundelser for plejeforældrene positive bedømmelser af tilsynet drejer sig om, at tilsynet sker kontinuerligt og med passende intervaller, at de tilsynsførende er stabile, dvs. at kontakten til plejefamilien varetages af den samme person gennem en årrække, at den tilsynsførende er tilgængelig for kontakt – let at få fat på, at den tilsynsførende er engageret og kompetent. Det sidste men måske mest vigtige handler om karakteren af samarbejdsrelationen mellem plejefamilien og den tilsynsførende.

Det skal fremhæves, at de interviewede plejeforældre, som udtrykker stor tilfredshed med deres kommunale tilsyn, nævner de samme forhold som betydningsfulde for deres tilfredshed, som plejeforældrene med tilsyn fra plejehjemsforeningerne fremhæver. En af plejefamilierne med kommunalt tilsyn udtaler f.eks. følgende.

'Københavns Kommune, det har simpelt hen været et eldorado i forhold til (x-kommune). Der er så god kontakt, de er her, når vi har brug for det, og de kommer, og de ringer, og de sender breve', (men) nu sker der noget, vi ikke har været vant til i Københavns Kommune, ny sagsbehandler, de har (ellers) været så stabile.'

¹⁰ Det skal bemærkes, at plejefamilierne interviewes om deres egne erfaringer, men flere supplerer uopfordret deres udtalelser med, hvad de har hørt fra andre plejefamilier om deres tilsyn eller mangel på samme. I den sammenhæng er det også det kommunale tilsyn, der scorer lavest i tilfredshed, dvs. der bliver fortalt historier (korrekte eller ukorrekte) om, at det kommunale tilsyn ikke fungerer godt.

8.3 Stabilitet i tilsynet

En stabil kontakt er afgørende for plejefamiliernes opfattelse af, om tilsynet fungerer tilfredsstillende. Der gives dog i interviewene rigtig mange eksempler på, at der er sket mange sagsbehandlerskift i forløbet, hvilket yderligere i flere tilfælde er blevet kompliceret af manglende orientering af plejefamilierne herom. De mange sagsbehandlerskift er imidlertid ikke enestående for situationen i interviewfamilierne.

Spørgeskemaundersøgelsen viser således, at bare hver fjerde kun har haft en enkelt tilsynsperson i foranstaltningens forløb. Næsten hver tredje har haft 2 eller 3, og knapt hver femte har haft mindst 4 forskellige tilsynspersoner. Seks familier oplyser at have haft 10 tilsynsførende eller flere tilknyttet foranstaltningen.

Antal tilsynsførende i forløbet

	N	%
Ved ikke/uoplyst	91	24,5
1 tilsynsperson	93	25,1
2-3 tilsynspersoner	118	31,8
4 eller flere tilsynspersoner	69	18,6
Total	371	100,0

Det er generelt erfaringen blandt de interviewede, at det tager lang tid før en ny sagsbehandler har sat sig ind i det konkrete anbringelsesforløb; der er således udtalelser om, at det tager op til et år, og at sagen i den periode enten går i stå, at der efterfølgende igen skal startes helt forfra, eller at der træffes uheldige beslutninger.

'Det kan være meget anstrengende, hver gang der er blevet skiftet sagsbehandler, og det gør det hele tiden, at man skal begynde forfra, og at de beslutninger, der har ligget fra den gamle sagsbehandler, f.eks. aldrig er skrevet ned, aldrig lavet referater af de møder, man har været til. .. Derfor har vi været udsat for stor skade, altså virkelig stor skade i forhold til barnet, fordi der er nogle ting, der ikke er blevet kommunikeret videre til den næste sagsbehandler, og så har de så sat noget i gang, der har været prøvet før.'

Der fortælles både om sagsbehandlerskift på grund af sagsbehandlere, der stopper (nogen har haft syv forskellige tilsynsførende, andre har efter flere års plejeforhold ikke haft den samme tilsynsførende to gange, men skiftet hver gang), men også om mange interne omstruktureringer i kommunen, hvor nogle af konsekvenserne er overflytning til andre kommunale enheder. En af plejeforældrene siger f.eks. følgende om de mange sagsbehandlerskift.

'De (sagsbehandlerne) bliver byttet ud og rundt, og sagerne bliver omfordelt. Og ja det er sådan en sygdom, der har grebet Københavns Kommune med omstruktureringer en gang hver trekvarte år'.

I den modsatte ende af skalaen oplyser en plejefamilie med kommunalt tilsyn dog, at de indtil nu kun har haft to forskellige tilsynsførende i mere end 16 år.

Overflytning sker også, f.eks. når de biologiske forældre flytter rundt i kommunen, eller hvis plejebarnet diagnosticeres med et handicap. Der er i materialet mange eksempler på, at plejeanbringelsen er blevet iværksat på et tidspunkt, hvor barnets problemer ikke er endeligt udredt. I flere tilfælde har den efterfølgende udredning påvist problemer af en sådan karakter, at sagen er overgået fra et lokalcenter til et af handicapcentrene. Udtalelser i interviewene viser, at det i den forbindelse kan være relevant at få revurderet anbringelsesgrundlaget blandt andet i forhold til behov for særlig støtte og beregning af vederlaget. I den sammenhæng er det vigtigt for plejeforældrene, at der på handicapcentrene er personer med faglig viden om anbringelsesområdet. At dette ikke altid er tilfældet vidner følgende udtalelse om:

'Når de sidder i handicapcentrene, så arbejder de jo med mange andre ting end med anbragte børn, hvor vi før var et sted, hvor vi havde en sagsbehandler, der kun arbejdede med anbragte børn. Så derfor er der en meget stor mangel på ekspertise, når man er ovre på handicapcentret.'

8.4 Den tilsynsførende som person

Et andet vigtigt element i forhold til plejefamiliernes tilfredshed med tilsynet drejer sig om den tilsynsførende som person, og ikke mindst om, hvordan den tilsynsførende praktiserer tilsynet. Den personlige kontakt er vigtig og handler om, at den tilsynsførende fremtræder med interesse, engagement og empati, og ikke mindst har en faglig viden som plejefamilien kan profitere af.

Følgende er eksempler på, hvad nogle af de plejeforældre, som er meget glade for deres tilsynsførende, fremhæver som positivt. Disse eksempler matcher de negative udtalelser på den måde, at det er de samme elementer, der er i spil.

'Hun er utrolig kompetent, altså hun er dygtig og indlevende, og hun er også god til ligesom at sige tingene præcist, når der er noget'.

'Med den her konsulent, som vi har nu, er det næsten som at få den gamle tilbage. Fordi det er den samme ansvarlighed og det samme personlige engagement, og også den måde, vi kan snakke med hinanden på, vi behøver ikke at sidde og pakke tingene ind, vi kan bare sidde og tale sammen, der ligger ikke sådan noget med, nu misforstår jeg, hvad du siger, eller noget på den måde, vi kan snakke os til rette om tingene'.

En meget væsentlig kvalifikation ved en ny tilsynsførende på en sag er endvidere, at vedkommende sætter sig grundigt ind i sagen inden der træffes nye beslutninger, samt har forståelse for, at beslutninger kan have vidtrækkende konsekvenser. Følgende to citater viser betydningen heraf.

'En del af dem (sagsbehandlere) mangler empati på den måde, at de ikke kan sætte sig ind i, at når de siger, nu gør vi bare sådan og sådan, så har det nogle konsekvenser for nogle mennesker i den anden ende og for deres liv...at "gud vi kan da bare ...", at det betyder, at nu har vi et helt hjem, der bryder sammen de næste 5 måneder. Altså det er sådan noget, der gør, at man kan få lyst til at opgive det.'

En anden plejefamilie (aflastning) giver et andet eksempel på, hvordan en uovervejeth handling fra en ny sagsbehandler får konsekvenser i form af utryghed og ekstra arbejde for tilknyttede samarbejdspartnere.

'Jeg kan huske, pludselig ringede sagsbehandleren til (drengens) mor og sagde, at hun havde set denne her sag, og nu havde hun set, at der ikke var nogen problemer med dem, så det var et spørgsmål, om det var nødvendigt at fortsætte. Ja, det var noget, der skreg til himlen for os andre, vi var ved at gå helt ned med flaget over det, men der tog psykiateren og socialrådgiveren så fat og var så med til netværksmøde og sagde til sagsbehandleren der, at en af grundene til, at det gik godt, det var jo netop, at moderen kontaktede os, hvis hun pludselig kunne mærke, at nu kunne hun næsten ikke magte det mere.'

En helt anden type ønske til tilsynet, som en af plejeforældrene synes er vigtigt at nævne, drejer sig om, at den tilsynsførende skal være 'talerør' for plejefamilien i forhold til det kommunale system.

'(Jeg vil gerne bruge tilsynet) til pædagogisk samarbejde og til at blive hørt, så vi ikke skal bruge vores tid på også at rende på kommunen og snakke med dem hele tiden, altså sådan et talerør. Også hvis man kommer med nogle konkrete forslag eller gør et eller andet eller søger et eller andet, at man så afleverer det til hende, og så tager hun sig af det, så ved man, hun tager sig af det og følger det til døren.'

Det opfattes som vigtigt, at den tilsynsførende er faglig kompetent og handledygtig. Der er dog mange udtalelser om, at beslutninger ikke - eller kun med meget store forsinkelser - bliver ført ud i livet. Nogle af de plejefamilier, som selv oplever problemer i kontakten med kommunen, oplyser, at deres tilsynsførende fra plejehjemsforeningen støder ind i de samme barrierer, når han eller hun skal arbejde videre med det kommunale system.

Flere plejeforældre med tilsyn fra kommunen fortæller, at de har været heldige med at få 'deres' tilsynsførende, og begrundet dette med, at det er meget personafhængigt, hvordan tilsynet praktiseres.

'Igen er det personerne, det er jeg sikker på. Vi kunne have været uheldige og fået nogle andre, som slet ikke så det her som noget, og som ikke havde tid til at snakke med os. Så jeg tror meget, det handler om, som vi snakkede om i starten, hvad det er for et samarbejde, hvordan får man fordelt opgaverne, det tror jeg. Men der er ingen tvivl om, at (sagsbehandleren) inde Københavns Kommune, han gør en forskel, det gør han.'

En anden plejeforælder med flere kontaktpersoner i kommunen, fortæller:

'(Dem) som jeg har haft samarbejde med, har også været meget gode til at orientere om, når man har stillet spørgsmål, så har de været gode til at hjælpe med at finde ud af hvordan og hvorledes, ikke. Jeg har hørt nogle andre ting fra nogle andre forældre, de har det rigtig hårdt med (samarbejdet). Det kom bag på dem, og det er ærgerligt at høre, men jeg har været den heldige plejemor, synes jeg.'

I betragtning af, hvor vigtigt tilsynet og samarbejdet i øvrigt er for plejefamiliernes oplevelse af tilfredshed og i sidste instans ønske og mulighed for at gennemføre plejeforholdet, er det uhensigtsmæssigt, hvis det er tilfældigheder i betydningen, at det er helt personafhængigt, hvordan tilsynet praktiseres.

Udover de interviewedes udtalte ønsker om en stabil kontakt til en kompetent og handledygtig tilsynsførende er den tilsynsførendes holdning til plejefamilien som samarbejdspartner af helt afgørende betydning.

8.5 Tilsynet som et samarbejde

I spørgeskemaundersøgelsen har 393 af de 407 plejefamilier svaret på en række udsagn om, hvordan de oplever det at være plejeforældre. Det helt overordnede billede er her, at plejeforældrene er tilfredse med at fungere som plejefamilie og opfatter det som et spændende job med mange udfordringer. Det er også næsten 2/3, der opfatter sig som en del af et team omkring barnet.

Derimod er det kun 1/3, der oplever at indgå som en del af et team omkring barnets familie, hver fjerde familie oplever ikke sig selv som en del af et team omkring barnet og mere end hver femte oplever at være overladt til sig selv både omkring barnet og barnets familie.

Plejefamiliernes svar på udsagn om, hvordan det er at være plejefamilie

En plejefamilie:	Antal 'ja-svar'	% af besvarelser	Antal 'nej-svar'	% af besvarelser
- er en del af et team omkring barnet	251	63,9%	89	25,4%
- er overladt til sig selv omkring barnet	92	23,4%	229	65,4%
- er del af et team omkring barnets familie	131	33,3%	194	55,4%
- er overladt til sig selv omkring barnets familie	84	21,4%	221	63,1%
- har et spændende job med mange udfordringer	342	87,0%	3	,9%
- er dagligt tæt på andre plejefamilier	13	3,3%	327	93,4%
Vi er tilfredse med at være plejefamilie	358	91,1%	5	1,4%

Interviewene viser, at det er meget vigtigt, at aflastningen/døgnanbringelsen har karakter af/opleves som et 'samarbejdsprojekt' mellem plejefamilien og 'systemet' – typisk repræsenteret ved den tilsynsførende. At samarbejdet omkring et plejebarn godt kan fungere som en fælles projekt – i dette tilfælde med en kurator fra en plejehjemsforening - er følgende udtalelse et eksempel på:

'Når plejehjemsforeningen kommer, så oplever vi det helt klart som en støtte, det er et arbejdsfællesskab, vi har omkring det her barn.'

Et andet eksempel på plejeforældres læggen vægt på, at anbringelsen skal være et fælles projekt drejer sig om, at et plejeforældrepar ønsker at få tilsendt et skriftligt referat af deres møder med kommunen. At blive gjort til genstand for en beskrivelse i kommunale sagsakter uden at få kendskab til indholdet harmonerer ikke med deres opfattelse af at indgå i samarbejde - om en fælles opgave - med kommunen omkring barnet.:

'Vi føler sådan lidt, jamen vi er ikke et emne til diskussion på den måde, altså vi er en del af holdet, ikke, sådan vil vi gerne betragtes og ikke som nogle ude på sidelinjen.'

I og med ønskerne om at blive opfattet som en del af et 'hold' omkring barnet, bliver respekt og ligeværdige relationer et vigtigt tema for flere af plejeforældrene.

'Det kan godt være svært at være plejefamilie, hvis man ikke bliver hørt, når man siger nogle ting, som man selv synes er relevante.'

Og en anden siger:

'Samarbejdet er det allervigtigste, og at man på en eller anden måde bliver troet på, og at det man siger, bliver taget alvorligt....(Hvis) der ikke ligesom var den der respekt og samarbejde, så tror jeg ikke, jeg ville ofre mig på det, det ville jeg ikke.'

Det samme illustreres i følgende citat, hvor en af plejeforældrene, som ellers i begyndelsen af plejeforholdet var særdeles tilfreds med 'sit' socialcenter, efter overflytning til anden kommunal enhed, er meget kritisk i forhold til den måde kontakten til kommunen nu foregår på.

'Man kommer til et plejeforhold, som både min mand og jeg, som sådan står med en vis uddannelsesmæssig baggrund bag os, og har været på arbejdsmarkedet i mange år og har været vant til at indgå i ligeværdige relationer. Når man så kommer ind i sagsbehandlersystemet, især for os som blev kastet over i et andet system end det, som vi var trygge ved, så er det meget svært at indgå i relationer, hvor man bliver klientliggjort og umyndiggjort på den måde, som det forekommer både fra sagsbehandlerne og fra teamledelserne osv. osv. Det er, altså jeg har tit sagt, jeg gjorde det ikke igen, men hvis der nu var et barn, så gjorde jeg det selyfølgelig igen. Men det er ikke noget, som jeg vil anbefale nogen som helst at gå ind til, medmindre de virkelig synes, det er o.k. at blive behandlet, som man bliver behandlet.'

Og andetsteds i interviewet:

'Især det der med at skulle stå som et voksent menneske med nogle kompetencer og så simpelt hen ikke blive taget alvorligt, det er hårdt for ens selyfølelse og ens selvværd, og det er ikke lige det, man brug for oven i, at man måske har fået en opgave, som er stor, ved siden af.'

En fjerde plejeforældre nævner, at netop manglende respekt for det arbejde, som plejeforælderen udfører, kunne være den første begrundelse for at stoppe et plejeforhold.

Plejefamilierne opfatter generelt sig selv som meget fleksible i samarbejdet med kommunen. Dette gælder f.eks. paratheden til at modtage aflastningsbørn i mere eller mindre akutte situationer, når kommunen vurderer, at der er et øget behov for aflastning til stede. En af plejeforældrene nævner dog i den forbindelse, at kommunen ikke i praksis respekterer denne parathed, idet der efterfølgende kan gå lang tid før det (eventuelt) bevilges:

'De forventer, at jeg svarer med det samme, altså de spørger mig, kan du gøre det, så svarer jeg med det samme, hvor de svarer om et par måneder eller tre.

Spm: Så du reserverer tiden der?

'Ja, og sådan noget det kan hidse mig vældigt op'.

Et andet element i samarbejdet mellem plejefamilien og den anbringende, kommunale myndighed, som problematiseres i et par af interviewene, drejer sig om 'magtrelationen'. Dette kommer f.eks. til udtryk, hvor plejeforældre af frygt for at miste barnet (som de er stærkt følelsesmæssigt tilknyttet) har afholdt sig fra at gøre alvorlige indsigelser mod kommunale beslutninger, som de var stærkt uenige i. Det kan både dreje sig om beslutninger af betydning for barnet og dets trivsel (f.eks. forøget eller uoverværet samvær med de biologiske forældre) og om beslutninger af betydning for plejefamilien (f.eks. kommunal opsigelse af aftale med plejehjemsforening og 'hjemtagelse' af tilsyn m.v.).

Denne problematik findes dog også i en modsat version. En plejefamilie til et handicappet barn udtrykker således at være næsten 'enerådende', selv at kunne sætte dagsordenen, indhold i handleplan osv.

Betydningen af at modtage anerkendelse af det arbejde, de udfører som plejefamilie, er på spil både i svarene om vederlagets størrelse og i udtalelserne om samarbejde. Men der er også udtalelser i interviewene om, at selv mindre ressourcekrævende tiltag kunne medvirke til at øge tilfredsheden blandt plejeforældrene. Eksempelvis siger en af plejeforældrene:

'Man kan godt føle sig sådan lidt alene i verden, når man bare går her og tusser, og der sker ingenting, vel. De kunne godt trænge til at få lidt flere ressourcer på det her område, ikke.

Spm: Sådan så der kom nogen ud og kiggede og snakkede?

Ja eller ringede, altså i virkeligheden bare engang imellem og sagde, "nå men hvordan går det", så man føler et eller andet sted, at der er noget interesse bag ens arbejde.'

En anden (meget utilfreds plejeforælder) har et mere spidst svar på et spørgsmål om, hvad vedkommende kunne ønske sig i forhold til kommunen.

'Hvis de bare sendte et kort en gang om året, hvor de skrev, hvem de var, og hvis nu der var et eller andet, så kunne vi kontakte dem.'

Ønskerne, kravene og forventningerne til tilsynet (og dermed også til den tilsynsførende) er mange. Ud over betydningen af den tilsynsførendes faglige kompetencer, den gode personlige kontakt, et anerkendende samarbejde osv., har nogle af plejeforældrene forventninger om, at der er professionelle rammer (i betydningen arbejdspladslignende rammer) omkring tilsynsbesøgene i form af dagsorden og skriftligt referat. Ønsker, som relaterer sig til begrebet professionalisme, dukker også op i flere andre sammenhænge og er som her tæt koblet sammen med det udtalte behov for anerkendelse af det arbejde, der udføres.

8.6 Specielt om plejehjemsforeninger og tilsyn

Spørgeskemaundersøgelsen har som nævnt tidligere påvist nogle forskelle på plejefamiliernes tilfredshed relateret til, om deres primære kontaktperson er fra kommunen eller en plejehjemsforening. I interviewene med plejeforældrene er nogle af disse forskelle blevet nuanceret og indgår i beskrivelserne i de forskellige afsnit, hvor det er relevant. Der er dog derudover nogle problemstillinger, som er interessante.

Mange af plejeforældrene giver udtryk for, at når det kommunale tilsyn fungerer utilfredsstillende har det i høj grad sammenhæng med de arbejdsbetingelser, som de kommunalt ansatte har. Opfattelsen er generelt, at de tilsynsførende fra plejehjemsforeningerne har flere ressourcer at tilbyde.

Ud over opfattelsen af at der er afsat flere ressourcer til at varetage kontakten til plejefamilierne, fremhæver flere med kontakt til plejehjemsforeningen, at denne kontakt også har en anden karakter. En af de ting, der nævnes, er, at kuratoren ikke er en del af den kommunale verden og derfor arbejder anderledes, hvilket i denne sammenhæng fremhæves som noget positivt.

'Altså vi føler ikke, at vores plejehjemsforening er en del af systemet, også fordi de ikke behandler os på en systemagtig måde.'

Et andet punkt drejer sig om, at nogle af plejefamilierne oplever, at plejeforeningen er 'deres', dvs. den skal varetage plejefamiliernes situation.

'Det, at det er en plejehjemsforening, det har også en stor betydning, fordi det er nogle, der vil plejefamilien, det er nogle, der tænker på os.... Og de ser (det) også som deres arbejdsopgave, altså det er os, de skal tage vare på, ikke også. Selvfølgelig skal de lave rapporterne og sådan noget, men de skal sørge for, at vi har det godt. Hvor man kan sige, når det kun er kommunen direkte, vi ved alle sammen, hvordan sagsbehandlere har sager til op over ørerne.'

Andre af plejeforældrene har dog en anden opfattelse af plejeforeningens engagement i dem som plejefamilie. Som eksempel nævner en af plejeforældrene, at kuratoren fra plejehjemsforeningen ikke (længere) varetager deres interesse som plejefamilie, men nærmere barnets biologiske forældres interesse, hvilket ikke er ok iflg. plejeforælderen.

'Indtil for et par år siden, tror jeg, der har det hele tiden været plejeforeningen og mig, og det er min kurator. Nu har jeg ingen følelse af, at det er min kurator, hun (biologisk mor) er ligesom gået ind og overtaget hendehun er gået ind i stedet for at støtte os, så synes jeg mere, hun er gået ind for at støtte mor, hun har ligesom overtaget sagsbehandlerens rolle...'

Forklaringen på kuratorens rolleskift er iflg. plejeforælderen:

'Det er, fordi mor har det så svært med kommunen, og jo nok fordi hun ringer rigtig mange gange for at få de ting igennem, som hun gerne vil have igennem.'

En af plejefamilierne, som har erfaring med plejeanbringelse både med og uden plejehjemsforening ind over, foretrækker – trods kritik af plejehjemsforeningen – at denne er tilkøbt. Principielt foretrækker plejefamilien dog den direkte kontakt til det kommunale system:

'Vi føler, at det rigtigste er, at man har en direkte kontakt til en socialrådgiver og en sagsbehandler....Det at gå gennem tredjemand, det vil aldrig være det rigtige, ikke som jeg ser det. Men det kræver jo, at de har tid til det...det er det, der er humlen i det, synes jeg, der er ikke tid. Og så er det nok den næstbedste løsning med at have sådan en forening ind over.'

Afslutningsvis skal refereres en udtalelse fra en plejeforælder, som selv har både meget positive og meget negative erfaringer med det kommunale system, men nu er tilknyttet en plejehjemsforening. Citatet er medtaget, fordi det rummer mange af de udtalelser, som de andre plejeforældre er kommet med.

'Jeg synes, at ud over, at man nemt kan pukke på sagsbehandlerne, så er det i hvert fald vigtigt for mig også, at det fremgår af de ting, jeg har sagt, at jeg også synes, de har nogle helt urimelige arbejdsforhold, og at det ikke handler om, at man skal lave mere kontrol med sagsbehandlerne eller pukke mere på dem. Men hvis man vil have en ordentlig sagsbehandling, så skal man også sørge for nogle ordentlige ressourcer. Hvis ikke man gør det, så får man ikke en ordentlig sagsbehandling, og så får man nogle børn, som ender med at blive rigtig dyre. For hvis familierne ikke kan have dem, så skal de på institutioner, og det er en helt anden pris. Så rent økonomisk, så kan man nok ansætte et par sagsbehandlere for det, det ville koste at anbringe vores barn på et børnehjem. Så hvis man prøvede at tænke på den måde, så ville man nok nå langt.'

8.7 Tilsynet som kontrol og/eller støtte

I de 371 'børneskemaer' hvor det oplyses, at der føres tilsyn med foranstaltningen, er plejefamilierne blevet bedt om at svare på en række udsagn om tilsynet med barnet.

Det skal her bemærkes, at der er relativt mange, som har svaret 'ved ikke' eller slet ikke har besvaret disse spørgsmål.

Tilsynet er en kontrol af os som plejeforældre

	N	%
Ja	103	27,8
Nej	144	38,8
Ved ikke/uoplyst	124	33,4
Total	371	100,0

Svarene viser, at godt hver fjerde oplever tilsynet som kontrol. Denne oplevelse behøver dog ikke i sig selv at være negativ; flere af de interviewede udtalte således også, at tilsynet er en kontrol, men med den vigtige tilføjelse, at der også bør være kontrol med plejefamilier.

Næsten 7 ud af 10 svarer bekræftende på udsagnene "Tilsynet er en støtte for os som plejefamilie" og "Tilsynspersonen lytter og forholder sig til barnets situation og trivsel", og det er også noget mere end halvdelen, der svarer ja til udsagnene "Vi modtager råd og vejledning fra tilsynspersonen i forhold til barnets situation og trivsel", "Tilsynet er en støtte for barnet" og "Tilsynspersonen oplyser os om beslutninger, der vil påvirke anbringelsen".

Den ret store andel af plejefamilierne, som har svaret positivt bekræftende på udsagnene, underbygger fint udtalelser fra de interviewede plejeforældre. Ingen af de interviewede plejeforældre oplever tilsynet som en ubehagelig kontrol, tværtimod fremhæver et par stykker det derimod som positivt at få et kritisk modspil fra den tilsynsførende.

8.8 Tilsynets hyppighed

Skemaundersøgelsens spørgsmål om tilsynets hyppighed og ønskerne hertil vedrører kun de 371 foranstaltninger, hvor det vides, at der føres tilsyn fra kommunen eller en familieplejeforening. Dette skyldes, at de plejefamilier, som i spørgeskemaet har svaret, at der ikke føres tilsyn – eller at de ikke ved, hvem der fører det – skulle springe skemaets spørgsmål om tilsynets form og hyppighed over.

Svarene viser, at næsten 2/3 af plejeforældrene ikke mener, at der er behov for hyppigere tilsyn. Det skal dog her bemærkes, at der i flere af de skemaer, som er udgået, fordi der ikke føres tilsyn, i tekstfelter er anført, at familien mener, at *der burde føres tilsyn*. (Supplerende tabel i bilag 1).

Hvis der ses på sammenhængen mellem tilfredshed med kontaktpersonens indsats og antallet af årlige tilsyn, viser der sig en tydelig tendens: jo flere tilsyn jo større tilfredshed. Dette hænger sammen med, at langt de fleste opfatter tilsynet som en støtte for både plejefamilien og barnet – og at få opfatter tilsynet som en administrativ kontrolforanstaltning.

Tilsynets hyppighed og familiernes tilfredshed med kontaktpersonens indsats

		Tilfredshed under/over 3		Total
		1 til 3	over 3	
1-2 gange årligt	N	32	83	115
	% antal tilsyn	27,8%	72,2%	100,0%
	% Tilfredshed	26,2%	23,9%	24,5%
3-4 gange årligt	N	19	86	105
	% antal tilsyn	18,1%	81,9%	100,0%
	% Tilfredshed	15,6%	24,8%	22,4%
Mere end 4 gange årligt	N	11	103	114
	% antal tilsyn	9,6%	90,4%	100,0%
	% Tilfredshed	9,0%	29,7%	24,3%
Ved ikke/uoplyst	N	60	75	135
	% antal tilsyn	44,4%	55,6%	100,0%
	% Tilfredshed	49,2%	21,6%	28,8%
Total	N	122	347	469
	% antal tilsyn	26,0%	74,0%	100,0%
	% Tilfredshed	100,0%	100,0%	100,0%

Tilsynet foregår også på andre måder end ved hjemmebesøg. Et spørgsmål vedrørende telefonisk kontakt viser således, at der i mere end halvdelen af tilsynsforløbene er en sådan

regelmæssig kontakt. 5 % svarer, at der aldrig er telefonisk kontakt, mens knapt 20 % anfører, at der går mere end et halvt år imellem.

Kombinationen af tilsynsbesøg, telefonsamtaler og nyere 'kommunikationsredskaber' giver gode muligheder for at tilgodese plejefamiliernes behov. En plejeforælder, der er meget tilfreds med tilsynet, fortæller f.eks. følgende om, hvordan dette tilsyn foregår:

'(Besøg fra) plejhjemsforeningen, det aftaler vi efter behov med hinanden, og vi snakker måske også sammen hver 14. dag.

Spm: Altså hvor du kontakter dem?

'Ja, eller de kontakter eller vi kontakter, men hvor vi løbende er på mail og udveksler, hvad der nu er sket af nyt, og hvad der foregår nu....Det kan handle om det hele, det kan både handle om samvær, det kan handle om noget i forhold til kommunen, det kan handle om, hvordan det går i forhold til skolen, det kan handle om, hvordan det går i forhold til, han har også en sygdom, hvordan det går i forhold til medicineringen. Det kan handle om, hvordan vi har det, at vi nu lige skal huske, at vi måske skal sørge lidt for os selv også, så det handler også om vores biologiske børn, så det går rigtig rundt om det hele. Jeg vil sige, hvis ikke vi havde dem, så havde vi ikke stået det ud, vi havde ikke klaret det.'

Antallet af årlige tilsynsbesøg er i øvrigt et punkt, hvor der er meget stor forskel mellem de kommunalt organiserede foranstaltninger og plejhjemsforeningernes. Tabellen nedenfor er alene baseret på de foranstaltninger, hvor der både foreligger oplysninger om tilsyn, om disses hyppighed og om den primære kontaktpersons tilhørsforhold. Det fremgår her meget tydeligt, at plejhjemsforeningerne aflægger markant flere tilsynsbesøg end kommunens social- og handicapcentre.

Årligt antal tilsyn

			Kommunal/ikke-kommunal primærkontakt		Total
			Kommunen	Familieplejeforening	
	1-2 gange årligt	N	102	5	107
		% Primærkontakt	41,3%	7,8%	34,4%
	3-4 gange årligt	N	88	15	103
		% Primærkontakt	35,6%	23,4%	33,1%
	Mere end 4 gange årligt	N	57	44	101
		% Primærkontakt	23,1%	68,8%	32,5%
Total		N	247	64	311
		% Primærkontakt	100,0%	100,0%	100,0%

8.9 Tilsynsførendes kontakt med plejebarnet

I de tilfælde, hvor der både er oplysninger om tilsyn, og om at tilsynspersonen ikke kun taler med plejeforældrene, men også mødes med barnet, er plejefamilien i spørgeskemaet

blevet bedt om at besvare en række spørgsmål om hyppighed, og om hvordan de har oplevet tilsynet med barnet.

Svarene viser meget store variationer – fra mindst et månedligt møde til ingen kontakt overhovedet.

Barnet mødes med den tilsynsførende:

	N	%
Mindst en gang om måneden	18	4,9
Mindst en gang hver 3. måned	101	27,2
Mindst en gang hvert halve år	89	24,0
Mere sjældent	78	21,0
Aldrig	20	5,4
Ved ikke/uoplyst	65	17,5
Total	371	100,0

Svarene viser, at et lille flertal af børnene ser ud til at mødes med den tilsynsførende en gang hvert halve år eller tiere (i alt ca. 55%), for 20 % sker det sjældnere og for 5% 'aldrig'. Møderne foregår hyppigst i plejefamiliens hjem, og det er almindeligt, at plejeforældrene deltager.

På et spørgsmål om, hvorvidt den tilsynsførende oplyser barnet om beslutninger, der vil påvirke anbringelsen, viser det sig, at dette kun gælder i godt en tredjedel af sagerne.

"Tilsynspersonen oplyser barnet om beslutninger, der vil påvirke anbringelsen"

	N	%
Ja	137	36,9
Nej	90	24,3
Ved ikke/uoplyst	144	38,8
Total	371	100,0

Når det kommer til spørgsmål om, hvorvidt den tilsynsførende taler med barnet, er der også blandt de interviewede plejeforældre stor forskel på svarene. Alle er dog enige om, at det er (eller burde være) betydningsfuldt, at tilsynsførende selv har føling med barnets udvikling og derudover stiller sig til rådighed for eventuelle spørgsmål fra barnet.

En plejeforælder med positive erfaringer med flere forskellige tilsynsførende fra kommunen fortæller, hvorfor samtalerne er vigtige for barnet.

'De (tilsynsførende) har været rigtig gode til at snakke med (plejebarnet) på en-mandshånd, og det synes jeg har været godt, fordi alt andet lige er vi heller ikke uvil-dige. Og jeg synes også, det var vigtigt for ham, at vi ikke var til stede. Han skal også

kunne sige, vi er jo heller ikke perfekte vel, så han har også skullet sige fra med noget der, så det synes jeg har været helt fint, at de har gjort det.'

Samme plejeforældre uddyber, hvorfor den tilsynsførende kontakt med barnet også er vigtigt for dem som plejeforældre:

'Jo, altså sådan at de har en god kontakt til barnet og får spottet, hvordan vi bedst kan hjælpe dem. Det er sådan set lidt det vigtigste for mig, fordi én ting er, hvad jeg tror, jeg kan gå og se, men jeg er jo heller ikke uvildig i den forbindelse, så derfor så er det vigtigt, at den fagperson er god til at have en kontakt til barnet.'

Flere af familierne med handicappede børn oplyser, at den tilsynsførende forsøger at tale med børnene, men at det ikke er så nemt, mens andre med ikke-handicappede børn oplyser, at den tilsynsførende ikke taler med barnet, hvilket undrer dem. En af familierne med flere plejebørn fortæller i den sammenhæng, at de *'lavede et lille nummer'* med den tilsynsførende (fra en plejehjemsforening) på den måde, at plejemor og plejefar blev væk i starten, da den tilsynsførende kom, så vedkommende var nødt til at tale med børnene i stedet for.

8.10 Specielt om aflastning

Som omtalt i tidligere afsnit er der tale om, at af de i alt 488 børn, som indgår i skemaundersøgelsen, er de 296 startet i foranstaltningen som døgnanbragte og 192 i aflastning. På undersøgelsestidspunktet var 25 af de oprindeligt døgnanbragte nu kun i aflastning hos plejefamilien, og 15 af børnene i aflastning nu overgået til at være døgnanbragte¹¹.

I alt 50 af de 407 plejefamilier havde i januar 2007 både børn i døgnpleje og i aflastning, heraf var 33 i kommunens register opført som døgnplejefamilie og 17 som aflastningsfamilie.

Døgn og/eller aflastning

		Plejetype		Total	
		Døgnpleje	Aflastning		
	Kun døgn eller aflastning	N	216	141	357
		% døgn/aflastning	60,5%	39,5%	100,0%
		% Plejetype	86,7%	89,2%	87,7%
	Både døgn og aflastning	N	33	17	50
		% døgn/aflastning	66,0%	34,0%	100,0%
		% Plejetype	13,3%	10,8%	12,3%
Total		N	249	158	407
		% døgn/aflastning	61,2%	38,8%	100,0%
		% Plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

¹¹ Tallene må her tages med et mindre forbehold, idet der som omtalt tidligere i et ukendt antal tilfælde har været sendt aflastningsskemaer til døgnplejefamilier/døgnplejeskemaer til aflastningsfamilier.

Der er således tale om, at mange plejefamilier har erfaringer med såvel døgnpleje som aflastning.

Det samme gælder de interviewede plejeforældre.

Som nævnt tidligere har det været et ønske i den kvalitative del af undersøgelsen, at halvdelen af interviewene skulle være med aflastningsfamilier. Det har dog vist sig, at aflastningsopholdene i flere af familierne i kortere eller længere perioder har været døgnanbringelser, ligesom døgnplejeanbringelsen i flere tilfælde er startet som aflastning. Dvs. en stor del af foranstaltningerne i de interviewede familier er meget komplekse i den betydning, at kun få af dem fra start og frem til interviewtidspunktet har været 'rene' aflastnings- eller døgnplejeanbringelser. Det betyder blandt andet, at næsten alle de interviewede enten er eller på et tidspunkt har været aflastningsfamilie. Begrundelsen for at fokusere på specielle problematikker omkring aflastning skyldes, at så mange af plejeforældrene netop fremhæver, at der er nogle forhold, som gør det sværere at være aflastnings- end døgnplejefamilie.

En af de ting, som flere af plejeforældrene fremhæver, er, at arbejdet med barnet bliver afbrudt, hver gang barnet er hjemme hos sine forældre. Det kan betyde mindre indflydelse, manglende kontinuitet og dermed også manglende viden om og føling med, hvad der sker med barnet, hvornår der eventuelt bør gribes ind osv. Som eksempel på oplevelse af manglende indflydelse fortæller en af plejeforældrene, som har erfaring med både aflastning og døgnpleje:

'Hvis man sidder på de der møder, så sidder jeg og føler, jeg ingen indflydelse har, andet end at jeg kan sige ja og nej til, om jeg vil have dem lidt flere dage eller lidt færre altså. Det er selvfølgelig moderen, der har dem, og sådan må det vel være. Men altså jeg kan jo bedre lide at arbejde, hvor jeg føler, jeg har noget mere indflydelse.'

Et vilkår ved aflastning er, at barnet kun opholder sig i plejefamilien i kortere perioder, hvilket af flere aflastningsforældre fremhæves som et problem blandt andet i forhold til, at de oplever at komme til at mangle kontinuitet i arbejdet.

'Altså det der med, at der ikke er kontinuitet, at så er de her, og så de her ikke. Det synes jeg er svært ved at være aflastningsfamilie, hvor jeg synes, at hvis man har døgnbørn, så er der kontinuitet, man har mulighed for at skabe nogle rammer, og man ved ligesom, hvad der sker omkring barnet.'

'Når du har aflastning, så bliver du præsenteret for en virkelighed, når du henter, og du bliver præsenteret for en virkelighed, når du afleverer. Det kan være iscenesat, eller den kan være reel, men du ved ikke, hvad der sker imellem. Det synes vi har været rigtig svære arbejdsbetingelser at arbejde på den måde. Man ved ikke, hvad der sker indimellem.'

En enkelt plejeforælder udtaler endvidere, at forskellen på at være aflastning og døgnplejeforældre er, at

'Som aflastning, som jeg også har prøvet, så bliver dit arbejde hele tiden afbrudt af, at forældrene går ind og ødelægger det, du skal hele tiden samle op, hvor her (med døgnpleje) skal jeg kun samle op, hver gang der har været samvær.'

Den manglende viden om barnets situation, mens det opholder sig i eget hjem, kan være frustrerende og nævnes af nogle, som det mest belastende ved at være aflastningsfamilie. I flere tilfælde har bekymring for barnet således givet anledning til overvejelser over, hvor langt aflastningsfamilien kan tillade sig at gå i forsøget på at hjælpe barnet. Som eksempel herpå fortæller en af plejeforældrene:

'Vi har haft et problem med, at vi ved, der er et eller andet, der går den gale vej nu eller går ned ad bakke, (og) hvor meget kan man egentlig gøre, og hvor meget kan vi træde ind, og hvor meget må vi blande os... Det der år, hvor vi vidste, tingene gik lidt skævt, der havde vi det sådan, at da vi så fandt ud af det der med, at han ikke gik i skole, og der havde vi det da sådan lidt med, eller min mand sagde, "kunne jeg tillade mig at køre derind og simpelt hen banke ham op og sige, nu kører jeg dig i skole", for at sikre det. Det var der, hvor vi så stod som aflastning lidt og tænkte, der overtræder vi nogle grænser, når han bor hos sin mor.'

Aflastningsfamilierne oplever generelt, at de har nogen indflydelse på beslutninger omkring barnet – om ikke direkte så indirekte gennem påvirkning af de biologiske forældre. Men flere peger på, at det er et problem, at der ikke er knyttet betaling til deres deltagelse i egentlige møder om barnet.

'Der er bare en forventning om, at vi kommer til de møder, det er ikke noget, vi får penge for. Det gør man selvfølgelig, fordi man både er nysgerrig og interesseret i at være en del af det, at være med til at løse opgaven.'

'Jamen siden hen er hun blevet undersøgt alle de steder, hun kan undersøges, og jeg har været med til alle de møder overhovedet, jeg har kunnet få fri til, fordi det koster også på egen konto, ikke.'

En enkelt af de interviewede aflastningsforældre fortæller, at det er et problem at være attraktiv for aflastningsbørn, efterhånden som børnene bliver ældre, fordi de foretrækker samvær med deres kammerater, som de har derhjemme, hvor de bor. En anden aflastningsfamilie, som igennem mange år har haft flere børn i aflastning har dog ikke oplevet problemer hermed (og i øvrigt heller ikke med børnenes forældre, kommunens tilsynsførende osv.). Aflastningstilbudet her består bl.a. af meget veltilrettelagte weekendophold med både afslapning og hygge, men også forskellige sportslige og kulturelle aktiviteter, som de unge tilsyneladende glæder sig til.

De mange udtalelser om, at aflastning er sværere end døgnpleje, følges af flere op med anbefalinger om, at også aflastningsforældre bør tilbydes og deltage i kurser. En af aflastningsforældrene siger f.eks. herom:

'Jeg synes i hvert fald, at man skal klædes mindst lige så godt på til at være aflastningsfamilie som døgn, altså hvor det meget er, at uddannelse og kurser kører på døgn, jeg mener, det er lige så vigtigt, når man skal have aflastning. Og jeg synes, der kan være lige så mange problemer også i samarbejdet med forældrene, (det) kan måske være endnu sværere mange gange.'

En enkelt af familierne, som både har børn i aflastning og døgnpleje, blev som kommende plejefamilie anbefalet at starte som aflastningsfamilie. Dette råd er de dog ikke enige i:

'Altså når vi taler med nogen, som måske kunne overveje det (at blive plejefamilie), så siger vi altid begge to, lad være med aflastning, så hellere døgn, hvis man kan det. Men så er det, de fleste anbefaler, man skal få aflastning først. Men vi synes, det er rigtig hårdt at starte på den måde.'

9. Andre forhold af betydning for familiernes tilfredshed

Som omtalt i kapitlet om tilsyn og samarbejde, er der via den statistiske analyse af spørgeskemaundersøgelsen fundet frem til nogle faktorer, som har afgørende betydning for plejefamiliernes tilfredshed med den primære kontaktpersons indsats. Flere af disse faktorer er nærmere omtalt i tidligere afsnit. I dette kapitel omtales betydningen af foranstaltningens varighed, plejefamiliens oplevelse af om barnet støttes tilstrækkeligt med den/de aktuelle foranstaltninger samt af plejefamiliens tilknytning til barnet før foranstaltningen. Udgangspunktet for gennemgangen er det konstruerede 'tilfredsheds-indeks'¹².

9.1 Foranstaltningens varighed

Der er en tydelig sammenhæng mellem foranstaltningens varighed og familiernes tilfredshed med kontaktpersonens indsats. Hvor det måske umiddelbart kunne forventes, at længerevarende forløb var tegn på tilfredshed, viser det sig, at: *jo længere forløb, jo mindre tilfredshed*.

Foranstaltningens varighed

	Tilfredshed under/over 3		Total
	1 til 3	over 3	
0 til 4 år	21,8%	78,2%	100,0%
5 til 9 år	25,2%	74,8%	100,0%
10 til 14 år	31,8%	68,2%	100,0%
15 til 21 år	46,2%	53,8%	100,0%
Total	26,1%	73,9%	100,0%

Den dalende tilfredshed gør sig gældende både for døgnpleje- og aflastningsfamilier. Bortset fra, at familierne med de meget lange forløb ser ud til at have følt sig ringe informeret om barnets helbredsmæssige forhold, giver materialet ikke umiddelbart forklaringer på dette resultat, og årsagerne til den dalende tilfredshed er heller ikke entydigt blevet afdækket i undersøgelsens interviewdel. Men med de klare tilkendegivelser af ønsker om blandt andet stabilitet i kontakten med den tilsynsførende, kan én af forklaringerne være, at mange plejefamilier med lange forløb også naturligt kan have oplevet en lang række skift, ikke kun i forhold til tilsynsførende, men også i forbindelse med organisatoriske ændringer i kommunens socialforvaltning.

¹² For en nærmere beskrivelse henvises til kapitel 8.

9.2 Oplevelse af mangelfuld støtte til barnet

De familier, som mener, at barnet ikke støttes tilstrækkeligt med de igangværende foranstaltninger, er – ikke overraskende – væsentligt mindre tilfredse med kontaktpersonens indsats. En del af disse familier har i spørgeskemaets tekstfelter anført problemer i forhold til at komme i kontakt med de ansvarlige myndigheder, ikke at have tilstrækkelig indflydelse på forhold vedrørende barnet, ikke at kunne få økonomisk støtte til ting til barnet eller få bevilget kurser og supervision.

Mange af disse familier mener sig dårligt forhåndsorienteret om barnet, få har set en handlingsplan, og næsten halvdelen mener, at socialrapportens beskrivelse underdrev problemstillingerne eller var direkte misvisende.

Vurdering af støtten til barnet

	Tilfredshed under/over 3		Total
	1 til 3	over 3	
Barnet støttes tilstrækkeligt	23,7%	76,3%	100,0%
Barnet støttes ikke nok	40,0%	60,0%	100,0%
Total	26,2%	73,8%	100,0%

Disse resultater er delvist i overensstemmelse med interviewundersøgelsen, hvor ikke mindst nogle af aflastningsforældrene giver udtryk for, at barnet – i hvert fald i perioder – burde have været døgnanbragt, ligesom der i flere tilfælde tales for, at der fra myndighedernes side burde tages mere hensyn til barnets behov og mindre til de biologiske forældre.

Både i interview og tekstbemærkninger i spørgeskemaet nævnes usikre fremtidsperspektiver for store plejebørn som et problem.

9.3 Tilknytning til barnet før foranstaltningens iværksættelse

Med de senere års fokus på netværksanbringelser har det været naturligt at se på, om der var større eller mindre tilfredshed med samarbejdet med de sociale myndigheder i disse sager. Af den statistiske analyse fremgår, at der er mindre tilfredshed hos de familier, som har haft tilknytning til barnet før etableringen af døgnplejen eller aflastningen.

+/- tilknytning før iværksættelse

	Tilfredshed under/over 3		Total
	1 til 3	over 3	
Ingen tilknytning til barnet før	23,5%	76,5%	100,0%
Tilknytning til barnet før	33,3%	66,7%	100,0%
Total	26,1%	73,9%	100,0%

Ved at opdele gruppen med tilknytning til barnet i 'familie-tilknytning' og 'anden tilknytning' viser det sig, at 'familie-tilknytning' i 4 ud af 5 tilfælde drejer sig om døgnpleje- og aflastningsforhold, hvorimod 'anden tilknytning' i 2 ud af 3 tilfælde drejer sig om aflastningsforhold.

Ser man på 'tilfredshed', viser det sig, at foranstaltninger med familie-tilknytning kun er ganske lidt mindre tilfredse end gennemsnittet. Derimod er der markant mindre tilfredshed blandt de pleje- og aflastningsforældre, som på anden måde end familieband har været tilknyttet barnet før etableringen af forløbet.

+/- familie-tilknytning

	Tilfredshed under/over 3		Total
	1 til 3	over 3	
Ingen tilknytning før	23,5%	76,5%	100,0%
Familie-tilknytning	25,0%	75,0%	100,0%
Anden tilknytning	38,7%	61,3%	100,0%
Total	26,1%	73,9%	100,0%

En yderligere opdeling af de familierelaterede foranstaltninger i børnebørn, søskendebørn eller anden familie giver så små tal, at der ikke kan opnås statistisk signifikante resultater. Men det kan dog nævnes, at det ud fra materialet ser ud til, at bedsteforældre er lige så tilfredse som gennemsnittet, hvorimod foranstaltninger med søskendebørn ser ud til at være lidt mere problematiske.

Den egentligt udslaggivende faktor skal her findes i de foranstaltninger, hvor døgnpleje- eller aflastningsforældrene ikke er i familie med, men dog har kendt barnet eller dets forældre før iværksættelsen.

Resultaterne peger på, at der er behov for ekstra opmærksomhed fra den tilsynsførende side i sådanne foranstaltninger. Som nævnt i afsnittet om samarbejdet med de biologiske forældre, opleves dette af mange plejefamilier som både svært og belastende, og plejeforældrene vurderer samtidig, at de biologiske forældre har mange og tunge, personlige problemstillinger. Hvor parterne allerede inden foranstaltningens iværksættelse har kendt hinanden, kan det f.eks. meget vel tænkes, at der kan opstå særlige 'loyalitetkonflikter'. Sådanne konflikter kan være vanskelige for plejeforældrene at løse på egen hånd, hvorfor disse i særlig grad vil være afhængige af den primære kontaktpersons indsats.

10. Ophør af aflastnings- og døgnplejeforanstaltninger

En væsentlig problemstilling i forhold til aflastning- og døgnplejeområdet drejer sig om, hvad der har betydning for plejefamiliernes lyst til at fortsætte og gennemføre det planlagte forløb, og hvilke overvejelser de gør sig om eventuelt at indgå i et nyt plejeforhold.

Fra spørgeskemaundersøgelsen er der i alt kun returneret 20 skemaer vedrørende ophørte foranstaltninger. Heraf er de syv skemaer på børn, der har været i døgnpleje, og 13 skemaer på børn i aflastning. Når foranstaltningen var ophørt på undersøgelsestidspunktet, er pleje- og aflastnings-familierne kun blevet bedt om at besvare nogle få spørgsmål, og der er meget få oplysninger/besvarelser af disse spørgsmål i skemaerne.

Et af spørgsmålet drejer sig om, hvorvidt pleje-/aflastningsforholdet er planmæssigt ophørt

Er pleje-/aflastningsforholdet planmæssigt ophørt?

	N
Ja	4
Nej	5
Ved ikke	3
Total	12
Ubesvaret	8
Total	20

Kun ni svarer på, om foranstaltningen ophørte planmæssigt, tre svarer 'ved ikke' og i otte tilfælde er spørgsmålet helt ubesvaret.

Tabellen nedenunder viser, at kun seks finder at kunne svare på spørgsmålet om årsagen til ophøret med en af de givne formuleringer. Af de seks som svarer 'andet', oplyser to, at barnet fyldte 18, og tre at ophøret skete i enighed mellem de involverede parter. I et enkelt tilfælde oplyses, at ophøret skyldtes den unges meget utilpassede adfærd.

Årsag til ophør

	N
På forældrenes foranledning	2
På plejeforældrenes foranledning	3
På barnets foranledning	1
Andet	6
Total	12
Ubesvaret	8
Total	20

Kun tre svarer på spørgsmålet om, hvor barnet er flyttet hen. Heraf er to flyttet permanent hjem til familien og en er kommet til et socialpædagogisk opholdssted. På et spørgsmål om, hvorvidt indsatsen har været spildt, svarer syv 'nej', mens fem giver udtryk for, at indsatsen helt eller delvist har været spildt.

Er indsatsen spildt?

	N
Ja	2
Delvist	3
Nej	7
Total	12
Ubesvaret	8
Total	20

På spørgsmålet om, hvorvidt man fortsat kunne tænke sig at være døgnpleje-/aflastningsfamilie, er der kun tre, der svarer nej. Af disse tre har to anført, at 'de ikke længere har lyst'.

Der er ingen afkrydsninger i skemaets formulerede svarkategorier (følt sig svigtet af de anbringende myndigheder, social eller faglig isolation, hensyn til egne børn osv.).

Gerne plejeforældre fremover?

	N
Nej, det tror vi ikke	3
Ja, måske	3
Ja, vi søger et andet plejebarn	2
Ja, vi har igen/stadig børn i pleje/aflastning	4
Total	12
Ubesvaret	8
Total	20

Som det fremgår ovenfor, giver det meget begrænsede antal skemaer – og disses mangelfulde besvarelse af de stillede spørgsmål – ikke mulighed for at udtrække valide oplysninger vedrørende familiernes tilfredshed med de involverede myndigheders indsats eller med forløbet af de nu ophørte foranstaltninger. Der har derfor i interviewene med plejeforældrene været stillet spørgsmål, som har fokuseret på, hvad der fremmer henholdsvis modarbejderlysten til at være plejefamilie.

Noget af det, der fremmer lysten til at være plejefamilie (og som er i tråd med manges motiv for at blive plejefamilie), drejer sig om glæden ved at kunne give et barn nogle bedre livsbetingelser. Som eksempel herpå fortæller to af plejefamilierne:

'Jamen det er, når jeg så kigger på ham, og så kan se, er du gal, hvor har vi fyldt hans rygsæk rigtig godt op til at klare det, der nu skal klares, ikke. Det synes jeg er godt, der roser jeg mig selv'.

'(Det) der gør mig tilfreds på en eller anden måde, det er, at jeg føler, jeg gør en forskel, jeg føler, at jeg på en eller anden måde kan se resultater, små, ikke (griner). Men altså, jeg kan blive rigtig, rigtig tilfreds, når jeg ser, hvordan hun fungerer, og når jeg tænker på, hvordan hun var, da hun kom, når jeg ser hende løbe og lege eller er til gymnastik og ser, hvordan hun pænt står i kø...Og når jeg ser hende i børnehaven, når jeg kommer og sætter mig på bænken, og hun bare leger og har det rigtig godt og ser glad ud, så synes jeg, det er det hele værd.'

Et andet typisk svar drejer sig om, at plejefamilierne selv direkte får 'udbytte' af plejebarnets tilstedeværelse på grund af de tætte personlige relationer, som udvikles. F.eks. siger to af plejeforældrene:

'At have et barn, altså det er dejligt at have børn. Så det at have et barn og se et barn, som kommer til at trives efterhånden, ja og som man kan elske, og som kan elske en, det fremmer lysten. '

'Jamen, det positive i at være plejefamilie, det er jo barnet, altså det er der ingen tvivl om. Det ville jeg ikke undvære, fordi han er min, han er min egen, altså det er der ingen tvivl om, han er inde under huden.'

Oplysninger om tætte personlige relationer til barnet genfindes i svarene på et af spørgeskemaets spørgsmål, som drejer sig om karakteren af plejeforældrenes relation til barnet, hvor 80 % oplyser, at relationen er meget nær og kærlighedsfuld. Det skal endvidere bemærkes, at kun en enkelt (af de 480 besvarelser) oplyser, at relationen er dårlig, og to at den er neutral.

Beskrivelse af relationerne

	N	%
Vi har en meget nær og kærlighedsfuld relation	386	79,1
Vi har en god relation, selv om vi ikke er tæt knyttede	91	18,6
Vores relation er neutral, hverken positiv eller negativ	2	,4
Vi har en dårlig relation, selv om vi ikke er i åben konflikt med hinanden	1	,2
Uoplyst	8	1,6
Total	488	100,0

I den forbindelse kan det endvidere oplyses, at mere end 75 % af plejefamilierne svarer, at de forventer at have en fortsat god kontakt til barnet i fremtiden.

En familie med mange års erfaring med aflastningsbørn giver et andet eksempel på, hvordan de selv opnår et stort personligt udbytte af samværet med børnene og de unge:

'Det holder os i gang, og det er da berigende, utroligt berigende for os også. Der er da rigtig mange ting, vi bliver nødt til at forholde os til og tage stilling til i forhold til unge mennesker og børn.'

Når spørgsmålet 'vendes om' og i stedet drejer sig om, hvad der hæmmer lysten til at være plejefamilie eller kan give anledning til overvejelser om at stoppe, er der flere faktorer på spil. Den ene drejer sig om plejefamiliens egne forhold. Eksempelvis hvis plejeforholdet går ud over egne børn, eller hvis økonomien ikke kan hænge sammen.

Flere er dog mere optaget af, at plejeforholdet skal komme barnet til gode, og hvis dette af den ene eller anden grund ikke er tilfældet, kan en afbrydelse blive aktuel.

'Når vi dertil, hvor vi føler, vi ikke kan give dem noget, så kan vi ikke være andet bekendt end at sige, vi stopper, så det må være sådan.'

'Hvis man fik sådan et barn, der slet ikke profiterede af den måde, altså vores kan man sige redskaber, det er jo det, vi kan give. Og hvis ikke vi kunne fange det barn, eller hvis nu det barn ikke kunne os på en eller anden måde, og det her ikke fungerede, så skulle hun ikke være her. Så tror jeg sagtens, jeg kunne sige, at det er ikke rentabelt det her.'

'Står vi i en situation, hvor vi kan se, at vi ikke magter opgaven mere, fordi der er nogle forhold, der gør sig gældende, så kan det få os til at opgive plejeforholdet.'

Typisk er plejeforældrene parat til at strække sig meget langt i forhold til at leve med meget belastende eller utilfredsstillende forhold omkring anbringelsen, alene af den grund, at de følelsesmæssigt er involveret i barnet. Som belastende faktorer nævnes f.eks. oplevelsen af, at det er forældrenes og ikke barnets behov, der vægtes højst, samt det at være vidne til, at børnene ikke altid har det godt i eget hjem.

'Det gør ondt, når de fortæller nogle ting hjemmefra, der ikke er i orden, ikke. Det er svært, ja, det synes jeg er svært, at de skal have det med.'

De fleste overvejelser som nævnes (enten som eneste overvejelse eller eventuelt sammen med andre) om, hvad der er svært ved at være plejefamilie - og måske så svært at det kunne resultere i et opsagt plejeforhold - drejer sig imidlertid om et fraværende eller meget utilfredsstillende samarbejde med de relevante samarbejdspartnere. Følgende citater illustrerer dette:

'Det negative, som kan gøre, at man synes, det er surt at være plejefamilie, det er simpelt hen den der manglende opbakning og ensomhed omkring det, at man ikke har nogen at dele tingene med, det synes jeg er det værste.'

'Jeg kan godt huske tilbage på dengang, hvor alt omkring os i sagsbehandlingen var fuldstændig kaos, og der var det ved at gå så meget ud over os, så der kunne vi godt have opgivet. Som jeg siger, hvis ikke vi havde fået den sagsbehandler, så tror jeg ik-

ke, vi havde kunnet klare det, det må jeg sige. ...Altså jeg husker søvnløse nætter, og jeg husker gråd og tæt på sammenbrud, fordi man ikke kunne råbe dem op, og at man var overladt fuldstændig til sig selv.'

Med hensyn til overvejelserne om at tage endnu et barn i enten aflastning eller døgnpleje, ligner disse overvejelser generelt de motiver, som ligger til grund for de aktuelle plejeforhold og som er beskrevet andetsteds - dog med aktuelle begrænsninger i forhold til plejeforældrenes nuværende alder eller mangel på plads til flere børn. En meget stor 'overtalelsesfaktor' derudover, som flere af plejeforældrene på den ene eller anden måde udtrykker, er følgende citat et meget tydeligt eksempel på.

'Spm: Hvad kunne få jer til at tage et barn til?'

'Ja, hvad kunne få mig til at tage et barn til? Jamen, at der ringede en og sagde, "jeg har simpelt hen lige et lille barn, som trænger rigtig meget til dig". Så ville jeg sige "ja" (griner lidt), "så kommer du bare", ja, det tror jeg'.

11. Opfyldelse af kvantitative kvalitetsmål

Undersøgelsen kan med sit begrænsede omfang og datamateriale ikke dokumentere opfyldelsesgraden på alle de fastsatte kvalitetsmål.

Den giver svar på, om det er lykkedes at rekruttere den ønskede andel af døgnplejefamilier bosiddende i Københavns Kommune, og – med en vis usikkerhed p.gr.a. manglende definition af begrebet 'etnisk minoritetsbaggrund' – om det er lykkedes at rekruttere 'etniske' plejefamilier.

Kvalitetsmålet om, at mindst 75% af plejefamilierne (ekskl. de foranstaltninger, som varetages af plejehjemsforeninger) skal opleve at få god støtte og vejledning fra socialforvaltningen, må ud fra den samlede undersøgelse vurderes ikke helt at være nået.

11.1 Kvalitetsmål om tilfredshed med socialforvaltningens støtte og vejledning

Målet var her, at mindst 75% af plejefamilierne inden udgangen af 2005 skulle have opfattelsen af at få god støtte og vejledning fra Socialforvaltningen. Undersøgelsen er dog først foretaget i 2007.

Der er ikke i spørgeskemaet stillet et direkte spørgsmål om, hvorvidt familierne oplever at "få god støtte og vejledning fra Socialforvaltningen", men et spørgsmål om "tilfredshed med den service, som ydes fra socialcentret" kan vurderes at have *nogenlunde* samme betydning.

Her svarer ca. 1/3, at de er godt tilfredse og en anden 1/3 er nogenlunde tilfredse.

Tilfredshed med socialcentrets service - besvarelser fra alle skemaer

	N	%
Godt tilfreds	164	33,6
Nogenlunde tilfreds	172	35,2
Ikke tilfreds	87	17,8
Ikke relevant/uoplyst	65	13,3
Total	488	100,0

Derudover kan det konstateres, at for de familier, som oplyser, at det er socialcentret, der fører tilsyn med barnet, svarer mere end 40%, at de er 'godt tilfredse' med socialcentrets service, og knapt 40% at de er 'nogenlunde tilfredse'.

Tilfredshed med socialcentrets service
- besvarelser fra familier, der har tilsyn fra socialcentret

	N	%
Godt tilfreds	127	43,5
Nogenlunde tilfreds	115	39,4
Ikke tilfreds	33	11,3
Ikke relevant/uoplyst	17	5,8
Total	292	100,0

Sammenholdt med undersøgelsens øvrige resultater vedrørende forvaltningens samarbejde med plejefamilierne må det vurderes, at der fortsat er rum for forbedringer, før man kan siges helt at leve op til det kommunale kvalitetsmål.

Resultaterne tyder samtidig på, at der fra socialcentrenes side er behov for et forbedret samarbejde med plejhjemsforeningerne og 'deres' plejefamilier, idet mere end hver fjerde af disse familier er utilfredse med socialcentrenes service.

I kapitel 12 fremsættes en række begrundede forslag til forbedringer af indsatsen.

11.2 Kvalitetsmål om rekruttering af københavnere familier

Målsætningen er kun formuleret i forhold til døgnplejefamilier, og her må den konstateres langt fra at være opfyldt, idet kun 16% af børnene i døgnpleje er anbragt i Københavns Kommune.

Vedrørende aflastning ser fordelingen meget anderledes ud, idet næsten 35% af disse børn er i aflastning inden for kommunens grænser. Oplysningerne i nedenstående skema er taget fra spørgeskemaundersøgelsens basisoplysninger og viser derfor også den geografiske fordeling for de plejefamilier, som ikke har returneret skemaet i udfyldt stand.

Plejeforældres bopælskommune - fordelt på plejetype

		Plejetype		Total
		Døgnpleje	Aflastning	
Ikke københavnere familie	N	342	188	530
	% af kbh-familie	64,5%	35,5%	100,0%
	% af plejetype	84,0%	65,3%	76,3%
Københavnere familie	N	65	100	165
	% af kbh-familie	39,4%	60,6%	100,0%
	% af plejetype	16,0%	34,7%	23,7%
Total	N	407	288	695
	% af kbh-familie	58,6%	41,4%	100,0%
	% af plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

Blandt de 407 plejefamilier, som har udfyldt og returneret undersøgelsens 'forældreskema' er andelen af københavnske døgnplejefamilier lidt højere, andelen af aflastningsfamilier

lidt lavere – og den samlede andel af københavnnerfamilier en anelse mindre. Forskellen kan formentlig forklares med, at undersøgelsens svarprocent er størst blandt døgnplejefamilierne.

Besvarede plejeforældreskemaer - bopælskommune fordelt på plejetype

		Plejetype		Total	
		Døgnpleje	Aflastning		
	Ikke københavnnerfamilie	N	205	107	312
		% af plejetype	82,3%	67,7%	76,7%
	Københavnnerfamilie	N	44	51	95
		% af plejetype	17,7%	32,3%	23,3%
Total		N	249	158	407
		% af plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

11.3 Kvalitetsmål om familier med anden etnisk baggrund

Andelen af døgnpleje- og aflastningsfamilier med anden etnisk baggrund end dansk er meget lille, hvilket fremgår af tabellen herunder.¹³

Plejeforældrenes opvækst fordelt på plejetype

		Plejetype		Total
		Døgnpleje	Aflastning	
	Plejeforældre/-forælder opvokset i Danmark	222	143	365
	Den ene af plejeforældrene opvokset i udlandet	12	8	20
	Plejeforældre/-forælder opvokset i udlandet	8	1	9
Total		242	152	394

¹³ Datamaterialets oplysninger om etnisk fordeling af pleje-/aflastningsforældre kan kun give nogle minimumstal for personer med anden etnisk baggrund end dansk. Spørgsmålene i skemaerne går på plejeforældrenes eget opvækstland, og for 2.generationsindvandrere vil det være Danmark. Hvor mange, der måtte indgå i denne gruppe, kan ikke afgøres ud fra det foreliggende materiale. Men en gennemgang af familiernes navne tyder på, at der kun kan være tale om et meget begrænset antal.

Plejeforældrenes opvækst fordelt på plejetype - procentfordeling

		Plejetype		Total
		Døgnpleje	Aflastning	
	Plejeforældre/-forælder opvokset i Danmark	91,7%	94,1%	92,6%
	Den ene af plejeforældrene opvokset i udlandet	5,0%	5,3%	5,1%
	Plejeforældre/-forælder opvokset i udlandet	3,3%	,7%	2,3%
	Total	242	100,0%	100,0%

I de 20 'blandede ægteskaber' er der tale om 9 med danskfødt mand og 11 med danskfødt kone.

Der er i få (i alt 6) af de blandede ægteskaber tale om, at den ene af plejeforældre har haft en opvækst uden for Europa eller Nordamerika.

Af de i alt 9 foranstaltninger, som her er registreret som 'plejeforældre/-forælder opvokset i udlandet', at der i tre tilfælde er tale om en enlig udenlandsk kvinde. Heraf er 2 opvokset i Europa eller Nordamerika og en enkelt i Tyrkiet eller Mellemøsten.

En opdeling, på hvilken verdensdel plejemødre og -fædre er opvokset i, viser, at to par og en enlig kvinde kommer fra Tyrkiet/Mellemøsten og to par kommer fra 3.verdenslande.

Plejeforældrenes geografiske opvækst

Plejemor - verdensdel		Plejefar – verdensdel				Total
		Øvrige Europa + Nordamerika	Tyrkiet og Mellemøsten	3. verdenslande	Enlig plejemor	
	Øvrige Skandinavien	1	0	0	0	1
	Øvrige Europa + Nordamerika	1	0	0	2	3
	Tyrkiet og Mellemøsten	0	2	0	1	3
	3.verdenslande	0	0	2	0	2
	Total	2	2	2	3	9

Ud fra den beskrevne kvalitetsmålsætning for familiepleje, hvorefter "børn med behov for familiepleje skal tilbydes ophold hos kvalificerede plejefamilier under hensyntagen til barnets familie, netværk og kulturelle baggrund", må det lægges til grund, at der med kvalitetsmålet om mindst 5% plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund menes, at barnet så vidt muligt skal anbringes hos en familie med en matchende kulturel/etnisk baggrund – og at der med 'etnisk minoritetsbaggrund' primært tænkes på personer med oprindelse uden for det europæiske eller nordamerikanske område.

Med en definition der alene omfatter personer fra Tyrkiet, Mellemøsten og 3.verdenslande, er man – med 5 'etniske' familier og 6 'blandet etniske' familier i januar 2007 – nede under 2% af det samlede antal døgnpleje- og aflastningsfamilier. I forhold til kvalitetsmålet om at nå op på 5% inden 2006 må det konstateres, at målet ikke er nået.

Tabeller over opvækstlande findes i bilag 1.

12. Forslag til forbedringer af den kommunale indsats i forbindelse med aflastning og døgnplejeanbringelser

I dette kapitel sammenfattes undersøgelsens resultater i nogle hovedområder, og der fremsættes forslag til konkrete ændringer i den kommunale praksis. Hvis Københavns Kommune ønsker at forbedre aflastnings- og døgnplejefamiliernes tilfredshed med den kommunale indsats, er der flere veje at gå, idet forslagene dækker et bredt spekter, hvoraf nogle vil kræve større, organisatoriske ændringer og politiske beslutninger at gennemføre, andre er af meget enkel og praktisk karakter. Nogle af forslagene peger derudover på, at der måske er behov for holdnings- og praksisændringer hos nogle af de involverede socialcentre og/eller disses medarbejdere.

12.1 Generelle bemærkninger om foranstaltningerne aflastning og døgnpleje

At anbringe et barn uden for eget hjem er en meget alvorlig beslutning – ikke kun for barnet og dets familie, men også for de familier, som tager barnet til sig. Også for de kommunale medarbejdere er det en alvorlig afgørelse at skulle træffe.

Døgnanbringelser og aflastningsforløb hos private familier er formelt set et job, som en eller begge plejeforældre ansættes til og aflønnes for at varetage. Men det er samtidig et job, som i meget høj grad involverer følelser og relationer, primært mellem barnet og plejefamilien, sekundært mellem plejefamilien og barnets biologiske forældre.

I velfærdsstaten Danmark er det helt legitimt og almindeligt at arbejde med og få løn for at varetage omsorgsopgaver for andre mennesker. Men at varetage sådanne opgaver over for andres børn og i sit eget hjem er for mange en vanskelig sag at håndtere.

Et centralt dilemma for mange af plejefamilierne er usikkerheden i forhold til, om de fra den ene dag til den anden kan 'miste' deres plejebarn. Denne usikkerhed kan relatere til udviklingen og situationen hos barnets biologiske familie, hvilket plejeforældrene fra starten har accepteret at måtte leve med. Men usikkerheden kan også relatere til de rent kontraktlige forhold mellem plejefamilien og de anbringende myndigheder. Her kan plejeforældre i nogle situationer føle sig tvunget til at acceptere f.eks. nedsættelse af vederlagets størrelse, opsigelse af kontrakt med plejehjemsforening eller lignende af frygt for, at de sociale myndigheder ellers vil flytte barnet til en anden familie.

Anbringelse af børn og unge hos private familier – i døgnpleje eller som aflastning – har således en række indbyggede problemstillinger, som ikke kan undgå at smitte af både på familiernes oplevelse af deres funktion og på de offentlige myndigheders indsats på området. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at der på et overordnet generelt niveau ikke fremtræder væsensforskellige behov eller ønsker fra hverken de etniske plejefamilier eller fra plejefamilierne med handicappede børn.

12.2 Organiseringen af aflastning og døgnplejeanbringelser

Socialcentre og handicapcentre i Københavns Kommune har en udstrakt grad af metodefrihed og selvbestemmelse i forhold til valg af foranstaltninger. Undersøgelsen har ikke haft fokus på at afdække forskelle mellem de forskellige forvaltningsenheder, men disse træder dog alligevel i et vist omfang frem i resultaterne – og ofte i forbindelse med, at ændringer og forskelligheder i praksis har givet anledning til usikkerhed for den enkelte plejefamilie.

De mange omstruktureringer i kommunen får mange ord med på vejen, og der opfordres fra en del plejeforældres side til, at der gives arbejdsro til området, sådan at de ansatte bliver så længe, at de når at blive gode, kompetente medarbejdere.

Mange bemærkninger i både spørgeskema og interview drejer sig om, at der har været tale om gentagne skift både fra et lokalcenter til et andet og mellem forskellige sagsbehandlere. Af besvarelserne i skemaerne fremgår derudover, at adskillige plejefamilier ikke er i stand til at svare på, hvilket socialcenter eller handicapcenter de p.t. er/burde være i kontakt med, eller om deres primære kontaktperson har titel af sagsbehandler, børn og ungekonsulent, kurator eller andet.

Omvendt kan det også konstateres, at der på enkelte socialcentre har været tale om årelang kontinuitet i anbringelsesforløbene, hvilket i meget høj grad værdsættes af de plejeforældre, som har tilsyn derfra.

En del plejefamilier giver udtryk for, at ansættelsesforhold, bevilling af særlig støtte m.m. er afhængigt af ikke blot hvilket center, de er tilknyttet, men også af hvilken person der er sagsbehandler. Det opleves som forkert, at der ikke er større ensartethed inden for samme kommune.

Der er også forskelle i anvendelsen af plejehjemsforeninger, hvor erfaringerne blandt de interviewede spænder fra, at en sådan forening helt på forvaltningens eget initiativ er blevet tilknyttet, da barnet viste sig at have sværere problemstillinger end forudsat, - til at kontrakten med en plejehjemsforening uden forudgående diskussion er blevet opsagt af forvaltningen på trods af, at tilknytning til foreningen havde været en betingelse fra anbringelsens etablering.

Det skal foreslås

- at der arbejdes for at fastholde medarbejderne på området, så antallet af skiftende personale reduceres
- at der sker en hurtig og skriftlig information til alle plejefamilier om eventuelle skift (mellem centre, sagsbehandlere og/eller tilsynsførende)
- at det overvejes, om der er mulighed for at fastholde tilsynet på det oprindelige lokalcenter selv om de biologiske forældre flytter internt i kommunen
- at der udfærdiges et internt informationsmateriale med overordnede retningslinier for bl.a. anvendelse af plejehjemsforeninger

12.3 Økonomiske forhold

Flertallet af plejefamilierne er tilfredse med det fastsatte vederlag, men flere efterlyser større gennemsigtighed og ensartethed i forhold til fastsættelsen af vederlagets størrelse. Derudover efterlyses generelt, at der knyttes pension til lønnen, og at fastsættelse af vederlag pr. automatik tages op med jævne mellemrum.

Når der gives udtryk for utilfredshed med de økonomiske forhold, drejer det sig i langt højere grad om den økonomiske støtte til barnet, om praktiske problemer med forsinkede udbetalinger, om manglende betaling for ekstra aflastningsdøgn og om uigennemskueligt udformede lønsedler end om selve vederlagets størrelse.

Oplevelser med langsommelig sagsbehandling og risikoen for at blive mistænkt for 'at gøre det for pengenes skyld' får tilsyneladende mange til at afholde sig fra f.eks. at søge om økonomisk dækning af selv meget rimeligt begrundede udgifter. Men samtidig med at mange plejefamilier så vælger at 'betale selv', får de en oplevelse af at lade sig udnytte, hvilket kan få negativ indflydelse på deres samarbejde med de sociale myndigheder – og i sidste ende også fratage dem lysten til at fungere som plejefamilie.

Flere familier med plejebørn fra andre kommuner påpeger, at f.eks. tilskud til plejebarnets jule- og fødselsdagsgaver helt automatisk og uden nogen form for ansøgning indsættes på lønkontoen i den relevante måned, hvorimod proceduren i Københavns Kommune med ansøgning, rykke for svar, rykke for udbetaling, er så besværlig, at man hurtigt opgiver.

Flere aflastningsfamilier rejser problemstillinger i forhold til, at den biologiske familie skal sørge for tøj, lommepenge, transport m.v. til barnet. Men barnets forældre har ofte langt ringere økonomiske forhold end aflastningsfamilien, hvorfor det føles både ubehageligt og urimeligt at bede forældrene om at sørge for tøj og personlige fornødenheder under aflastningen. Samtidig kan det i mange tilfælde være vigtigt for både barnet og aflastningsfamilien, at han eller hun ikke skiller sig negativt ('fattigt') ud. Derudover har der i flere aflastningsforhold været tale om, at barnet i perioder har været helt eller 'næsten' døgnanbragt, uden at dette har medført ekstra ydelser til tøj, transport og lignende.

Plejefamiliernes oplevelser af de kommunale medarbejders holdning til vederlag og ekstra ydelser er meget forskellige. De familier, som oplever, at sagsbehandleren/den tilsynsførende løbende gør opmærksom på muligheden for at søge tilskud til rimelige aktiviteter eller anskaffelser, giver udtryk for stor tilfredshed og for at føle anerkendelse for deres indsats.

Det skal foreslås

- at det overvejes, om der på sigt skal arbejdes for at få knyttet en pensionsordning til aflønningen af aflastnings- og døgnplejefamilierne
- at der udformes skriftlige retningslinier – som sendes til alle plejefamilier – med oplysning om den aktuelle vederlagsstruktur, mulige tillægsydelser til barnet, ferieregler m.m.
- at det overvejes, om beløb til f.eks. jule- og fødselsdagsgaver automatisk kan udbetales via månedsafregningen til plejefamilien
- at det overvejes ved tilsynsbesøg at indføre en fast procedure, hvor den tilsynsførende spørger til allerede afholdte eller kendte fremtidige merudgifter, får udleveret dokumentation for beløbene, sørger for at få sagen hurtigt behandlet i forvaltningen og for at få givet plejefamilien en tilbagemelding om afgørelsen

12.4 Samarbejdet mellem plejefamilierne og det kommunale system

Der er både i skemaundersøgelsen og i interviewene stillet spørgsmål til samarbejdet med det kommunale system, repræsenteret ved socialcentre, Center for Familiepleje, sagsbehandlere og tilsynsførende, og det samlede materiale indeholder en meget bred vifte af svar og holdninger – fra meget stor tilfredshed til meget stor utilfredshed med den kommunale indsats.

Både i de positive og de negative udsagn er der i meget høj grad fokus på betydningen af, at samarbejdet bygger på anerkendelse, på respekt og ligeværdighed.

Ønskerne om at plejearbejdet værdsættes kommer f.eks. konkret til udtryk i ønskerne om hyppigere tilsynsbesøg, forslag om en form for 'bonus' for at acceptere aldrig at 'have fri'. Det kommer også til udtryk i ønskerne om at få tilbudt deltagelse i kurser, hvor der kan hentes faglig viden og inspiration til arbejdet i lighed med de arbejdsrelaterede kurser, som andre lønmodtagere deltager i via arbejdspladsen.

For de plejeforældre, som har problematiske samarbejdsrelationer til barnets biologiske familie, er det væsentligt at blive betragtet som forvaltningens samarbejdspartner og eventuelt at kunne indgå i en (individuel tilpasset) rollefordeling i forhold til de biologiske forældre. Undersøgelsens resultater peger her i særlig grad på behov for støtte og samarbejdsaftaler i de tilfælde, hvor der før foranstaltningens start har været tale om en vis tilknytning (men ikke familierelationer) mellem plejefamilien og barnets biologiske familie.

Det er dog især i relation til tilsynet - her samarbejdet med det kommunale system - at betydningen af et anerkendende og ligeværdigt samarbejde får meget stor gennemslagskraft i forhold til plejefamilierne tilfredshed. Hvis kontakten til den tilsynsførende er meget sjælden, hvis der mangler dialog, hvis der ikke bliver lyttet til plejefamilierne synspunkter og ønsker, hvis plejeforældrene oplever selv at blive klientgjort eller mistænkeliggjort, giver det anledning til stor utilfredshed.

Mange plejefamilier ønsker en øget 'professionalisering' af samarbejdet – dagsorden og referat af samarbejds møder, tilsendelse af kopi af relevante papirer, inddragelse i planlægning omkring barnet m.m. I den sammenhæng er det af stor betydning, at de kommunale medarbejdere opleves som tilstrækkeligt vidende og kompetente – ikke mindst hvor der er tale om plejebørn med alvorligere handicap.

Det skal foreslås,

- at der afsættes flere ressourcer til tilsynsopgaven vedr. børn i aflastning og døgnpleje m.h.p. at øge antallet af samtaler med barnet og besøg i plejefamilien
- at de kommunale medarbejdere involveret i disse foranstaltninger tilbydes relevant efter- og videreuddannelse, ikke mindst vedr. de handicappede plejebørns særlige behov
- at der altid gennemføres en revurdering af foranstaltningens art og omfang, hvis det efterfølgende viser sig, at barnet har alvorligere problemstillinger end først forudsat
- at plejeforældrenes opfattelse af barnets behov for foranstaltninger inddrages i forvaltningens vurderinger og beslutninger omkring barnet
- at foranstaltninger, hvor plejefamilien kender barnet eller dets forældre på forhånd, gives særlig opmærksomhed og støtte til håndtering af de problemstillinger, som tilknytningen til den biologiske familie kan medføre
- at der ved mangeårige foranstaltninger sikres vedligeholdelse af tilsynskontakten og at plejefamilien inddrages i planlægning af udslusning/ophør

12.5 Kurser, netværk og supervision

Datamaterialet viser, at plejeforældre med tilknytning til en plejehjemsforening i større omfang er blevet tilbudt kurser og har deltaget heri, end plejeforældre uden denne tilknytning. Udtalelser tyder endvidere på, at den første periode i plejeforløbet er den periode, hvor plejefamilierne er mest usikre på deres opgave, og behovet for at komme på kursus er størst. For aflastningsforældrene har tilbudene om kurser været færre, men da ikke mindst samarbejdet med børnenes biologiske forældre fylder meget også her, er der klart et behov for kurser tilstede også for denne gruppe. Data viser endvidere, at det i mange plejefamilier gælder, at begge plejeforældre har deltaget i kurser, men også at det kan være forbundet med store logistiske problemer i forhold til øvrigt arbejde, børnepasning osv. Enkelte oplyser også om økonomiske konsekvenser i form af tabt arbejdsfortjeneste. En del af plejeforældrene oplyser, at de ikke føler behov for at komme på kursus. I sammenhæng med, at tilfredsheden med at være plejefamilie ifølge undersøgelsen falder i takt med anbringelsens længde kunne det overvejes, om der er behov for ekstra tiltag undervejs i forløbet.

Som med kurser er det i større omfang plejefamilier med tilknytning til plejehjemsforeningerne, der modtager supervision, hvortil kommer at det især er døgnplejeforældrene. Undersøgelsens data vedrørende supervision er helt entydige: supervision opfattes ubetinget positivt. De der har supervision er meget tilfredse hermed, andre har meget store ønsker om at få det. Nogle af dem som oplever, at deres tilsynsførende er en faglig kompetent person, giver udtryk for, at de ikke har behov for yderligere supervision i arbejdet. Med hensyn til deltagelse i netværksgrupper er der flere forskellige holdninger hertil repræsenteret i materialet. Især plejeforældre med tilknytning til plejehjemsforeninger har erfaring med netværksgrupper. De få udtalelser herom peger i lidt forskellig retning. De positive udtalelser drejer sig om at kunne udveksle erfaringer med andre i samme situation, de negative at grupperne er for uhomogene. De fleste er dog positive over for tanken om netværk.

Det skal foreslås,

- at der i øget omfang tilbydes kurser til både aflastnings- som døgnplejeforældre, og herunder at der altid tilbydes (stilles krav om?) introduktionskurser i starten af plejeforløbet
- at der tilbydes supervision ved behov eller ved udtalt ønske herom
- at der tilbydes deltagelse i netværksgrupper tilpasset de enkeltes behov. Sammensætning af nye og gamle plejefamilier, plejefamilier med samme type børn osv.
- at der tilbydes emnekurser/foredrag om relevante emner, f.eks. regler om tavshedspligt, samarbejde med de sociale myndigheder, børn med særlige handicap o.lign.
- at det overvejes at etablere 'børnepasning' i forbindelse med kursusaktiviteter, således at plejeforældrenes mulighed for at deltage forbedres

12.6 En uvildig, neutral instans

Såvel i kommentarerne til spørgeskemaerne som i interviewene er der udtalelser, som dokumenterer, at nogle plejeforældre føler sig svigtede og i nogle tilfælde ganske magtesløse i samarbejdet med kommunen. Det kan dreje sig om oplevelser af manglende kontakt, eller om ukvalificeret eller direkte negativ kontakt, hvilket 'slider' på plejefamiliernes ressour-

cer og dermed på deres lyst og overskud til at fortsætte plejeforholdet. I den situation ser det ud til, at der mangler en form for uvildig instans, som plejeforældrene kan konsultere. Målet skulle være, at plejeforældrene kunne forelægge og få diskuteret deres situation og få gode råd til løsning af problemet. Fordelen ved en uvildig, eventuel centralt placeret enhed, til varetagelse af denne rådgivningsopgave er, at plejefamilien ikke vil være i et konkret afhængighedsforhold til den rådgivende enhed, som ikke direkte har beføjelser i forhold til den konkrete anbringelsessag. Hvorvidt enheden med fordel også kunne optræde som 'mægler' eller lignende parterne imellem er ikke overvejet i denne anbefaling.

Det skal foreslås,

- at det i en periode afprøves, om en rådgivende enhed kunne være en 'ventil' og en betydningsfuld støtte til plejefamilier i situationer, hvor der opstår en uhensigtsmæssig kontakt eller relation mellem plejefamilien og det kommunale system undervejs i forløbet

Bilag 1 – supplerende tabeller

Ad kapitel 4.2.

Tilstrækkeligt oplyst om barnet før foranstaltningens iværksættelse? (alle besvarelser)

	N	%
Ja	365	74,8
Nej	97	19,9
Ved ikke/uoplyst	26	5,3
Total	488	100,0

Beskrivelsen af barnets situation var:

(besvarelser i 478 skemaer, heraf har enkelte givet mere end et svar)

	Antal svar	% af 478 besvarelser
Overensstemmende beskrivelse	161	33,7%
Nogenlunde dækkende beskrivelse	170	35,6%
Problemerne overdrevet	12	2,5%
Problemerne underdrevet	95	19,9%
Beskrivelsen meget misvisende	29	6,1%
Ved ikke	43	9,0%

Tilfredshed med socialrapport

	N	%
Ja, socialrapporten var præcis	174	42,8
Nej, socialrapporten havde mangler	14	3,4
Vi har aldrig set en socialrapport	143	35,1
Ved ikke/uoplyst	44	10,8
Andet	32	7,9
Total	407	100,0

Ad kapitel 6.1.

Anciennitet * Deltagelse i kurser

			kurser		Total
			ikke deltaget i kurser	har deltaget i kurser	
	Anciennitet uoplyst	N	14	0	14
		% anciennitet	100,0%	,0%	100,0%
		% kurser	8,1%	,0%	3,4%
	op til 2 år	N	27	10	37
		% anciennitet	73,0%	27,0%	100,0%
		% kurser	15,6%	4,3%	9,1%
	2 til 5 år	N	36	34	70
		% anciennitet	51,4%	48,6%	100,0%
		% kurser	20,8%	14,5%	17,2%
	5 til 10 år	N	57	61	118
		% anciennitet	48,3%	51,7%	100,0%
		% kurser	32,9%	26,1%	29,0%
	Mere end 10 år	N	39	129	168
		% anciennitet	23,2%	76,8%	100,0%
		% kurser	22,5%	55,1%	41,3%
	Total	N	173	234	407
		% anciennitet	42,5%	57,5%	100,0%
		% kurser	100,0%	100,0%	100,0%

Kurser * Plejetype – fordelt på plejeforældre

		Plejetype		Total
		Døgnpleje	Aflastning	
Ikke deltaget i kurser	N	82	91	173
	% Kurser	47,4%	52,6%	100,0%
	% Plejetype	32,9%	57,6%	42,5%
Har deltaget i kurser	N	167	67	234
	% Kurser	71,4%	28,6%	100,0%
	% Plejetype	67,1%	42,4%	57,5%
Total	N	249	158	407
	% Kurser	61,2%	38,8%	100,0%
	% Plejetype	100,0%	100,0%	100,0%

Tilbud om kurser * Tilsynet føres af:

		Tilsynet føres af:				Total
		Kom-munen	Familie-pleje-forening	Intet tilsyn	Uop-lyst/and et	
Ja	N	160	53	15	33	261
	% tilsynsførende	55,0%	67,1%	36,6%	48,5%	54,5%
Nej	N	80	18	19	15	132
	% tilsynsførende	27,5%	22,8%	46,3%	22,1%	27,6%
Har ikke følt behov	N	51	8	7	20	86
	% tilsynsførende	17,5%	10,1%	17,1%	29,4%	18,0%
Total	N	292	291	79	41	68
	% tilsynsførende	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Ad kapitel 6.2.

Tilbud om supervision * Tilsynet føres af:

			Tilsynet føres af:				Total
			Kom-munen	Familie-pleje-forening	Intet tilsyn	Uop-lyst/and et	
Ja	N	157	58	10	16	241	
	% tilsynsførende	53,8%	73,4%	24,4%	23,9%	50,3%	
Nej	N	74	11	21	24	130	
	% tilsynsførende	25,3%	13,9%	51,2%	35,8%	27,1%	
Har ikke følt behov	N	61	10	10	27	108	
	% tilsynsførende	20,9%	12,7%	24,4%	40,3%	22,5%	
Total	N	292	79	41	67	479	
	% tilsynsførende	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Kommunal/ikke-kommunal primærkontakt * Plejetype

			Plejetype		Total
			Døgnpleje	Aflastning	
Kontakt m kommune	N	203	128	331	
	% primærkontakt	61,3%	38,7%	100,0%	
	% Plejetype	68,8%	69,2%	69,0%	
Kontakt m. familieplejeforening	N	61	11	72	
	% primærkontakt	84,7%	15,3%	100,0%	
	% Plejetype	20,7%	5,9%	15,0%	
Andet/Ved ikke	N	31	46	77	
	% primærkontakt	40,3%	59,7%	100,0%	
	% Plejetype	10,5%	24,9%	16,0%	
Total	N	295	185	480	
	% primærkontakt	61,5%	38,5%	100,0%	
	% Plejetype	100,0%	100,0%	100,0%	

Ad kapitel 7.

Mødernes hyppighed – hvor der holdes regelmæssige møder med forvaltning, barnets familie og plejeforældre:

Antal årlige møder	N	%
1	16	24,6
2	30	46,2
3	4	6,2
4	10	15,4
5	1	1,5
Flere end 5 gange	3	4,6
Ved ikke	1	1,5
Total	65	100,0

Ad kapitel 8

Tilfredshedsindeks

	N	%	Akkumuleret %
1,0	31	6,4	6,6
1,3	5	1,0	7,7
1,5	1	,2	7,9
1,7	9	1,8	9,8
2,0	15	3,1	13,0
2,3	17	3,5	16,6
2,7	14	2,9	19,6
3,0	30	6,1	26,0
3,3	17	3,5	29,6
3,7	25	5,1	35,0
4,0	26	5,3	40,5
4,3	27	5,5	46,3
4,7	29	5,9	52,5
5,0	54	11,1	64,0
5,3	27	5,5	69,7
5,7	36	7,4	77,4
6,0	106	21,7	100,0
Total	469	96,1	
Uoplyst	19	3,9	
Total	488	100,0	

Tilfredshed under/over 3

	N	%
1 til 3	122	25,0
over 3	347	71,1
Total	469	96,1
Uoplyst	19	3,9
Total	488	100,0

Ad kapitel 8.7.

Tilsynet er administrativt

	N	%
Ja	57	11,7
Nej	188	38,5
Ved ikke/uoplyst	243	49,8
Total	488	100,0

Tilsynet er en støtte for os som plejefamilie

	N	%
Ja	258	52,9
Nej	20	4,1
Ved ikke/uoplyst	210	43,0
Total	488	100,0

Tilsynet er en støtte for barnet

	N	%
Ja	231	47,3
Nej	32	6,6
Ved ikke/uoplyst	225	46,1
Total	488	100,0

Tilsynspersonen lytter og forholder sig til barnets situation og trivsel

	N	%
Ja	269	55,1
Nej	7	1,4
Ved ikke/uoplyst	212	43,4
Total	488	100,0

Tilsynspersonen oplyser barnet om beslutninger, der vil påvirke anbringelsen

	N	%
Ja	143	29,3
Nej	93	19,1
Ved ikke/uoplyst	252	51,6
Total	488	100,0

Vi modtager råd og vejledning fra tilsynspersonen i forhold til barnets situation og trivsel

	N	%
Ja	229	46,9
Nej	33	6,8
Ved ikke/uoplyst	226	46,3
Total	488	100,0

Tilsynspersonen oplyser os om beslutninger, der vil påvirke anbringelsen

	N	%
Ja	222	45,5
Nej	31	6,4
Ved ikke/uoplyst	235	48,2
Total	488	100,0

Ad kapitel 8.8.**Tilsynet føres af:**

	N	%
Kommunen	292	59,8
Familieplejeforening	79	16,2
Intet tilsyn	41	8,4
Uoplyst/ved ikke	76	15,6
Total	488	100,0

Årligt antal tilsyn - kategoriseret

	N	%
1-2 gange årligt	115	31,0
3-4 gange årligt	104	28,0
Mere end 4 gange årligt	106	28,6
Ved ikke/uoplyst	46	12,4
Total	371	100,0

Burde der være tilsyn oftere?

	N	%
Nej	242	65,2
Ja, mindst en gang om måneden	9	2,4
Ja, mindst en gang hver 3. måned	47	12,7
Ja, mindst en gang hvert halve år	35	9,4
Ja, mindst en gang om året	14	3,8
Ved ikke	23	6,2
Uoplyst	1	,3
Total	371	100,0

Burde der være tilsyn oftere? * Årligt antal tilsyn

			Årligt antal tilsyn - kategoriseret				Total
			1-2 gange årligt	3-4 gange årligt	mere end 4 gange årligt	ved ikke /uoplyst	
	Nej	N	59	80	98	5	242
		% antal tilsyn	51,3%	76,9%	92,5%	10,9%	65,2%
	Ja, mindst en gang om måneden	N	0	5	4	0	9
		% antal tilsyn	,0%	4,8%	3,8%	,0%	2,4%
	Ja, mindst en gang hver 3. måned	N	23	12	1	11	47
		% antal tilsyn	20,0%	11,5%	,9%	23,9%	12,7%
	Ja, mindst en gang hvert halve år	N	22	2	2	9	35
		% antal tilsyn	19,1%	1,9%	1,9%	19,6%	9,4%
	Ja, mindst en gang om året	N	5	1	0	8	14
		% antal tilsyn	4,3%	1,0%	,0%	17,4%	3,8%
	Ved ikke	N	6	3	1	13	23
		% antal tilsyn	5,2%	2,9%	,9%	28,3%	6,2%
	Uoplyst	N	0	1	0	0	1
		% antal tilsyn	,0%	1,0%	,0%	,0%	,3%
	Total	N	115	104	106	46	371
		% antal tilsyn	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Hvor ofte er der telefonkontakt med den tilsynsførende?

	N	%
Mindst en gang om måneden	80	21,6
Mindst en gang hver 3. måned	134	36,1
Mindst en gang hvert halve år	49	13,2
Mere sjældent	71	19,1
Aldrig	18	4,9
Ved ikke/uoplyst	19	5,1
Total	371	100,0

Ad kapitel 8.9.

Hvor mødes barnet med den tilsynsførende?

	N	%
I aflastnings-/plejefamiliens hjem	231	62,3
Andet sted	6	1,6
Både i aflastnings-/plejefamiliens hjem og andre steder	42	11,3
Ved ikke	7	1,9
Uoplyst	85	22,9
Total	371	100,0

Plejeforældre deltagelse i tilsynsmøder med barnet

	N	%
Ja, hver gang	157	42,3
Ja, de fleste gange	53	14,3
Ja, nogle gange	35	9,4
Ja, enkelte gange	20	5,4
Nej, aldrig	21	5,7
Uoplyst	85	22,9
Total	371	100,0

Ad kapitel 11.3.

Plejeforældrenes opvækst

	N	%
Plejeforældre/-forælder opvokset i Danmark	365	89,7
Den ene af plejeforældrene opvokset i udlandet	20	4,9
Plejeforældre/-forælder opvokset i udlandet	9	2,2
Total	394	96,8
Uoplyst	13	3,2
Total	407	100,0

Plejefar opvokset i

	N	%
Asien	3	,7
Danmark	349	85,7
Mellemøsten	3	,7
Nordamerika	1	,2
Storbritannien og Nordirland	2	,5
Sverige	1	,2
Tyrkiet	2	,5
Tyskland	2	,5
Nederlandene	1	,2
Tjekkiet	1	,2
Østrig	1	,2
Total	366	89,9
Uoplyst/enlig plejemor	41	10,1
Total	407	100,0

Plejemor opvokset i

	N	%
Afrika	1	,2
Asien	2	,5
Belgien	1	,2
Danmark	374	91,9
Finland	1	,2
Mellemøsten	1	,2
Nordamerika	1	,2
Norge	3	,7
Polen	1	,2
Spanien	1	,2
Storbritannien og Nordirland	1	,2
Sverige	1	,2
Tyrkiet	3	,7
Tyskland	1	,2
Total	392	96,3
Uoplyst/enlig plejefar	15	3,7
Total	407	100,0